

Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce

Podsumowanie I etapu badań

Opracowanie

Marcin Szelaĝ

Muzeum Narodowe w Poznaniu

Forum Edukatorów Muzealnych

SPIS TREŚCI

I. Założenia i zakres przeprowadzonego badania ankietowego	4
Założenia	4
Zakres	4
II. Wyniki badania ankietowego	5
Program edukacyjny.....	5
Infrastruktura muzeum	6
Wydawnictwa / materiały / pomoce edukacyjne /sprzęt	6
Personel	7
III. Wnioski i rekomendacje	8
Wnioski.....	8
Rekomendacje.....	9
IV. Wykresy	11
<i>Wykres 1. Orowadzanie grup zorganizowanych</i>	<i>11</i>
<i>Wykres 2. Orowadzanie widzów indywidualnych</i>	<i>11</i>
<i>Wykres 3. Stały program lekcji muzealnych dla grup</i>	<i>12</i>
<i>Wykres 4. Stały program lekcji muzealnych dla widzów indywidualnych</i>	<i>12</i>
<i>Wykres 5. Stały program wykładów/prelekcji/spotkań</i>	<i>13</i>
<i>Wykres 6. Stały program warsztatów</i>	<i>13</i>
<i>Wykres 7. Program dla rodzin</i>	<i>14</i>
<i>Wykres 8. Program dla środowisk szczególnych</i>	<i>14</i>
<i>Wykres 9. Program dla mniejszości etnicznych, religijnych, narodowościowych</i>	<i>15</i>
<i>Wykres 10. Program dla określonych grup zawodowych</i>	<i>15</i>
<i>Wykres 11. Program dla nauczycieli i innych edukatorów</i>	<i>16</i>
<i>Wykres 12. Program dla niepełnosprawnych</i>	<i>16</i>
<i>Wykres 13. Program edukacyjny realizowany poza muzeum</i>	<i>17</i>
<i>Wykres 14. Program realizowany z innymi instytucjami</i>	<i>17</i>
<i>Wykres 15. Program e-learning.....</i>	<i>18</i>
<i>Wykres 16. Badania nad publicznością</i>	<i>18</i>
<i>Wykres 17. Ewaluacja działalności edukacyjnej.....</i>	<i>19</i>

Wykres 18. Sala wykładowa/kinowa/koncertowa	19
Wykres 19. Pomieszczenia magazynowe/zaplecze do przechowywania materiałów	20
Wykres 20. Biblioteka z czytelnią dostępną dla publiczności	20
Wykres 21. Pracownia warsztatowa	21
Wykres 22. Pracownia komputerowa	21
Wykres 23. Laboratorium wykorzystywane do celów edukacyjnych	22
Wykres 24. Fototeka dostępna dla publiczności	22
Wykres 25. Mediateka/audioteka z czytelnią dostępną publiczności	23
Wykres 26. Możliwość przeprowadzenia działań edukacyjnych na wystawie	23
Wykres 27. Udogodnienia do spożywania posiłków dla grup zorganizowanych	24
Wykres 28. Wydawnictwa edukacyjne dla dzieci 6 – 12 lat	24
Wykres 29. Wydawnictwa edukacyjne dla młodzieży 13-18 lat	25
Wykres 30. Wydawnictwa edukacyjne dla dorosłych	25
Wykres 31. Wydawnictwa dla mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych	26
Wykres 32. Wydawnictwa dla środowisk szczególnych	26
Wykres 33. Wydawnictwa dla niepełnosprawnych	27
Wykres 34. Pomoce edukacyjne dla grup zorganizowanych	27
Wykres 35. Pomoce edukacyjne dla widzów indywidualnych	28
Wykres 36. Wydawnictwa będące efektem działalności edukacyjnej	28
Wykres 37. Audioprzewodnik	29
Wykres 38. Sprzęt do prezentacji wizualnej	29
Wykres 39. Sprzęt do prezentacji audio	30
Wykres 40. Pracownicy, którzy działalność edukacyjną mają wpisaną do zakresu obowiązków	30
Wykres 41. Pracownicy na etatach edukacyjnych	31
Wykres 42. Współpracownicy na zasadzie umowy o dzieło / zlecenie	31
Wykres 43. Wolontariusze	32
Wykres 44. Stażyści odbywający staże o charakterze edukacyjnym na podstawie programów uczelnianych lub instytucjonalnych	32
Wykres 45. Praktykanci odbywający praktyki pedagogiczne w muzeum	33
V. Aneks. Wzór ankiety	34

I. ZAŁOŻENIA I ZAKRES PRZEPROWADZONEGO BADANIA ANKIETOWEGO

ZAŁOŻENIA

Celem ankiety było uzyskanie obrazu edukacji muzealnej we wszystkich muzeach w Polsce poprzez zebranie danych o charakterze ilościowym, dających w miarę jednoznaczną odpowiedź, które z nich prowadzą działalność edukacyjną na założonym w ankiecie poziomie. Poziom ten wyznaczały cztery podstawowe obszary, określające cechy charakterystyczne działalności edukacyjnej muzeów: program edukacyjny, infrastruktura, wydawnictwa i pomoce edukacyjne, personel. Każdemu z tych obszarów przypisano elementy, opisujące możliwie szerokie spektrum aktywności związanych z edukacją muzealną. Przy czym za działalność edukacyjną uznano te obszary aktywności merytorycznej muzeów, które prowadzone są z intencją edukacyjną, odróżniające się w ten sposób, od działalności informacyjnej, promocyjnej, naukowej i wystawienniczej, często mylonych, a niekiedy z różnych względów celowo przemycanych, pod pojęciem edukacji muzealnej. W badaniu przyjęto jednocześnie perspektywę publiczności, która przychodzi z reguły do konkretnego muzeum (budynku lub wydzielonej przestrzeni innego rodzaju). Stąd muzea wielooddziałowe i wielodziałowe, umieszczone w osobnych budynkach muzealnych dostępnych zwiedzającym, wypełniły ankiety dla każdego oddziału/działu (muzeum) osobno. Ponadto ankietowane muzea zostały poproszone o uwzględnienie sytuacji edukacji w ciągu ostatnich 5 lat. Uzyskany obraz edukacji muzealnej na podstawie danych ilościowych, daje podstawę do prowadzenia dalszych badań o charakterze jakościowym w muzeach, które realizują działalność edukacyjną na założonym w I etapie poziomie.

ZAKRES

Badanie zostało przeprowadzone przez członków Forum Edukatorów muzealnych. Objęło 929 muzeów na terenie kraju. Liczba ta została przyjęta na podstawie bazy muzeów (stan z czerwca 2009) „Muzea w Polsce” prowadzonej przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie. W celu sprawnej realizacji zadania obszar kraju został podzielony między 8 muzeów (koordynatorów regionalnych) działających na terenie 7 regionów obejmujących 1 – 3 województw. Były to następujące muzea: Muzeum Okręgowe w Toruniu (koordynator Justyna Bibik, teren: kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie); Muzeum Nadwiślańskie w Kazimierzu (Wiktor Kowalczyk: lubelskie, świętokrzyskie, podkarpackie); Muzeum Narodowe w Krakowie (Jolanta Gumuła: małopolskie); Muzeum Narodowe w Poznaniu (Marcin Szeląg: wielkopolskie, lubuskie); Muzeum Narodowe we Wrocławiu (Magdalena Musiał: dolnośląskie, śląskie, opolskie); Muzeum Narodowe w Szczecinie (Krystyna Milewska: zachodniopomorskie, pomorskie); Muzeum Pałac w Wilanowie i Muzeum Narodowe w Warszawie (Piotr Górajec, Katarzyna Rokosz: mazowieckie, łódzkie).

Do 30 grudnia 2009 roku na ankiety odpowiedziało 418 muzeów, z czego do drugiego etapu badań zakwalifikowało się 325 placówek.

II. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

PROGRAM EDUKACYJNY

Pytania tej części ankiety dotyczyły realizowanych przez muzea programów edukacyjnych adresowanych zarówno do grup zorganizowanych jak i widzów indywidualnych. Uwzględniały one przedział wiekowy adresatów, a także ich specyficzne zainteresowania i potrzeby w zależności od wykształcenia, umiejętności, niepełnosprawność, przynależności do określonych środowisk i mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych. Ponadto w tej części znalazły się pytania dotyczące form realizacji działań edukacyjnych, współpracy programowej między muzeami i innymi instytucjami, programów edukacyjnych prowadzonych na odległość z wykorzystaniem technologii informatycznych. W program edukacyjny zostały też wpisane zagadnienia badań nad publicznością muzealną i ewaluacji programów edukacyjnych, co wynikało z założenia, że dla prawidłowo prowadzonej edukacji muzealnej niezbędne jest rozpoznanie stanu wiedzy i oczekiwań publiczności muzealnej oraz znajomość oceny prowadzonych przez muzea działań edukacyjnych.

Uzyskane wyniki odświeżają obraz realizowanych programów edukacyjnych w postaci przede wszystkim jej tradycyjnie pojętej formy, czyli oprowadzania po muzeum grup zorganizowanych i/lub widzów indywidualnych (rzadziej) oraz lekcji muzealnych głównie dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Zdecydowana większość muzeów takie działania ma w swojej ofercie edukacyjnej [wyk. 1-4]. Muzea prowadzą również wykłady, prelekcje i warsztaty, które w praktyce adresowane są do widzów indywidualnie przychodzących do muzeum, chociaż w przypadku warsztatów powtarza się schemat oferty dla grup zorganizowanych, czyli koncentracja na dzieciach i młodzieży w wieku szkolnym [wyk. 5,6]. Niestety znacznie gorzej wygląda propozycja programowa dotycząca wszystkich nietradycyjnych programów edukacyjnych począwszy od specjalnych programów dla rodzin [wyk. 7], poprzez działania edukacyjne adresowane do środowisk szczególnych (więźniowie, wychowankowie domów poprawczych, dzieci z rodzin dysfunkcyjnych) [wyk. 8], mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych [wyk. 9], określonych grup zawodowych [wyk. 10] (w tym również nauczycieli) [wyk. 11], na programach dla niepełnosprawnych kończąc [wyk. 12]. Muzea są też dosyć hermetyczne. W większości nie prowadzą rozbudowanej działalności edukacyjnej poza własnymi siedzibami. Wyjątek stanowią wykłady [wyk. 13]. O hermetyzmie muzeów świadczyć może również w niewielkim stopniu rozwinięta współpraca z innymi instytucjami, w szczególności z „nie muzeami” (teatrami, operami, kinami) [wyk. 14]. Śmiało można powiedzieć natomiast, iż niemal zupełnie są impregnowane na formy kształcenia na odległość z wykorzystaniem technologii informatycznych i możliwości jakie współcześnie daje Internet [wyk. 15]. Wbrew generalnej mizerii publikacji dotyczących badań nad publicznością muzealną, okazało się natomiast, że wiele muzeów deklaruje jednak zainteresowanie zwiedzającymi, w postaci badań nad widzami [wyk. 16] i zbieraniem ich ocen prowadzonej przez nie działalności edukacyjnej [wyk. 17].

INFRASTRUKTURA MUZEUM

Pod pojęciem infrastruktury kryły się pytania dotyczące istniejących w muzeach rozwiązań architektonicznych, przestrzennych i funkcjonalnych, służących działalności edukacyjnej, powstałych z myślą o niej, adaptowanych lub jedynie wykorzystywanych do celów edukacyjnych oraz infrastruktury związanej z realizacją zadań edukacyjnych. Stąd pytania dotyczyły zarówno posiadanych przez muzea sal wykładowych, pracowni, laboratoriów, czytelni, mediatek jak i możliwości przeprowadzenia działań edukacyjnych na galeriach, czy też wyposażenia muzeów w pomieszczenia magazynowe do przechowywania pomocy edukacyjnych oraz udogodnienia do spożywania przez grupy zorganizowane własnych posiłków.

Połowa muzeów odpowiedziała twierdząco na pytanie dotyczące posiadania przez nie sali wykładowej/koncertowej/kinowej [wyk. 18]. Podobnie rzecz się ma w przypadku wyposażenia ich w pomieszczenia magazynowe/zaplecze do przechowania materiałów i pomocy edukacyjnych [wyk. 19] oraz posiadania przez nie bibliotek z czytelnią dostępną publiczności [wyk. 20]. Były to jednak najwyższe wskazania dotyczące infrastruktury. Wszystkie inne, takie jak pracownia warsztatowa [wyk. 21], pracownia komputerowa [wyk. 22], laboratorium [wyk. 23], fototeka [wyk. 24] czy media/audioteka [wyk. 25] wykorzystywane w celach edukacyjnych praktycznie pojawiają się w muzeach sporadycznie. Dominuje natomiast praktyka prowadzenia działalności edukacyjnej w przestrzeniach ekspozycyjnych na zasadzie doraźnej, co oznacza, że w przypadku jakichkolwiek zmian aranżacji, nowych wystaw itp., mogą one ulec likwidacji ustępując miejsca wystawom. Inaczej mówiąc, aktywności edukacyjne są w tych przestrzeniach działaniami wtórnymi. Znacznie rzadziej istnieją stałe przestrzenie w obrębie ekspozycji muzealnych służące działalności edukacyjnej [wyk. 26]. W zdecydowanej większości muzea nie dysponują też udogodnieniami do spożywania posiłków dla grup zorganizowanych [wyk. 27]. Generalnie, infrastruktura edukacyjna w muzeach, a ściślej jej brak, była też najczęstszym powodem niezakwalifikowania muzeum do drugiego etapu badań.

WYDAWNICTWA / MATERIAŁY / POMOCE EDUKACYJNE / SPRZĘT

Pytania tej części ankiety służyły uzupełnieniu informacji zebranych w dwóch pierwszych poświęconych programowi i infrastrukturze. Dotyczyły tego czy i jakiego rodzaju wydawnictwa edukacyjne (tradycyjne, multimedialne, e-learning) ze względu na adresata przygotowują muzea, czy publikują lub w inny sposób utrwalają efekty swojej aktywności edukacyjnej, w jakim stopniu wyposażone są w pomoce, materiały oraz sprzęt, które usprawniają i czynią bardziej efektywną i atrakcyjną ich działalność edukacyjną.

Struktura wydawanych przez muzea wydawnictw edukacyjnych odwzorowuje realizowane przez nie programy edukacyjne. Stąd największa ilość wydawnictw edukacyjnych adresowanych jest do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym [wyk. 28, 29] oraz do publiczności ogólnej (dla dorosłych) [wyk. 30]. Znacznie mniej przygotowuje wydawnictwa adresowane do odbiorców szczególnych, wywodzących się z mniejszości

etnicznych, narodowościowych, religijnych [wyk. 31], należących do środowisk specjalnych [wyk. 32] oraz widzów niepełnosprawnych [wyk. 33]. Analogicznie większość z nich dysponuje pomocami edukacyjnymi przeznaczonymi dla grup zorganizowanych [wyk. 34] i widzów indywidualnych [wyk. 35], chociaż grupy zorganizowane są bardziej uprzywilejowane, jeśli chodzi o dedykowane im pomoce edukacyjne. Muzea starają się też utrwalać efekty swoich działań edukacyjnych, przede wszystkim publikując, a czasami nawet, przygotowując wydawnictwa multimedialne [wyk. 36]. Jest to zresztą tendencja bardziej generalna i zauważalna zarówno w przypadku wydawnictw jak i pomocy edukacyjnych. Muzea stawiają bardziej na media tradycyjne (druki) niż na wydawnictwa multimedialne. W jakimś sensie tendencja ta koresponduje z dystansem instytucji wobec audio przewodników. Z ankiety wynika bowiem, że praktycznie nie są one wykorzystywane przez muzea (z niewielką liczbą wyjątków) i to zarówno w wersji podstawowej (dźwięk) jak i bardziej nowoczesnej (obraz i dźwięk) [wyk. 37]. Większość muzeów natomiast posiada sprzęt projekcyjny [wyk. 38] i nagłośnieniowy [wyk. 39] wykorzystywany w celach edukacyjnych. Częściej jest to sprzęt przenośny niż stacjonarny, co można powiązać ze stanem infrastruktury edukacyjnej tych placówek.

PERSONEL

Na zakończenie postawione zostały pytania o personel prowadzący działalność edukacyjną w muzeach. Najistotniejsze z punktu widzenia celów ankiety były pytania o pracowników na etatach edukacyjnych oraz pracowników etatowych z zakresem obowiązków obejmującym działalność edukacyjną. Ponadto pojawiły się tu kwestie dotyczące angażowania w działalność edukacyjną współpracowników w postaci specjalistów, naukowców, artystów na podstawie umów o dzieło i zlecenie. Uzupełniały je zagadnienia związane z wykorzystywaniem w działalności edukacyjnej wolontariuszy jak i stażystów i praktykantów odbywających w muzeach praktyki zawodowe. Intencją pierwszych dwóch pytań było określenie stopnia profesjonalizacji działalności edukacyjnej, pozostałych efektywności i elastyczności w obszarze polityki zatrudnienia.

Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że dominuje praktyka wpisywania do zakresów obowiązków muzealników działalność edukacyjnej [wyk. 40]. Niewiele, nieco ponad 30% muzeów, zatrudnia pracowników na etatach edukacyjnych [wyk. 41]. Na podobnym poziomie kształtuje się zatrudnianie na podstawie umów o dzieło specjalistów (artystów, twórców ludowych, naukowców). Natomiast znacznie rzadziej muzea korzystają ze współpracowników wspomagających bieżącą działalność edukacyjną na podstawie umów o dzieło / zlecenie. Jeśli takie rozwiązania się pojawiają, to raczej na zasadzie czasowej niż permanentnej polityki zatrudnienia, opartej na tego rodzaju współpracy [wyk. 42]. Również wolontariat jako stała forma zatrudnienia w muzeach jest w placówkach tych rzadkością. Częściej spotyka się natomiast czasową współpracę z wolontariuszami [wyk. 43], chociaż generalnie, można stwierdzić, iż pomimo łatwości korzystania z pomocy wolontariuszy, zgłoszenie takiej współpracy przez mniej niż 30%

muzeów, stanowi wskaźnik niewysoki. Na podobnym poziomie znalazły się wyniki dotyczące zatrudnienia stażystów i obecności praktykantów w muzeach [wyk. 44, 45].

III. WNIOSKI I REKOMENDACJE

WNIOSKI

Przeprowadzony I etap badań do *Raportu o stanie edukacji muzealnej w Polsce* pozwala wstępnie zorientować się w zakresie prowadzonych działań edukacyjnych przez muzea w Polsce, zarówno pod względem programowym jak i infrastrukturalno-personalnym. Na jego podstawie została określona wstępnie grupa muzeów, zakwalifikowanych do dalszego etapu badań jakościowych, od samego początku uwzględnianego w założeniach *Raportu*. Podstawą wytypowania było udzielenie przez ankietowane muzeum przynajmniej jednej twierdzącej odpowiedzi na pytanie w każdym z czterech podstawowych obszarów ankiety. Posiadanie przez muzeum w minimalnym przynajmniej zakresie programu edukacyjnego, bazowe rozwiązania infrastrukturalne, jakiekolwiek wydawnictwa, pomoce, sprzęt i pracownicy lub wolontariusze zajmujący się działalnością edukacyjną w muzeum wystarczyły do zakwalifikowania muzeum do drugiego etapu badań. Z tego powodu znalazło się w niej 78% ankietowanych placówek. Jest to wynik, który wydaje się, na tym podstawowym poziomie, zadawalający. Niemniej należy pamiętać, że ankiety zwróciło 45% instytucji, z 929 do których zostały one wysłane. Warto też zauważyć, iż podczas badań nie ograniczono się wyłącznie do wysłania ankiet, biernie oczekując na ich zwrot. Każdy z koordynatorów regionalnych monitował muzea (czasami wielokrotnie), o zwrot ankiety lub proponował wypełnienie jej w rozmowie telefonicznej. W tym kontekście uzyskane wyniki można traktować w dużej mierze za miarodajne dla statystycznego obrazu edukacji muzealnej, chociaż z analizy szczegółowej wynika, że odpowiedzi nie udzieliło jednak kilka znaczących muzeów, których działalność edukacyjna z pewnością kwalifikuje się do dalszego etapu Raportu.

Mając świadomość tych zastrzeżeń, należy stwierdzić, że obraz edukacji muzealnej w Polsce jaki odśłania ankieta nie jest szczególnie kolorowy, chociaż nie należy też wnioskować, iż jest on zupełnie bezbarwny. Krytyczna analiza ujawnia co prawda generalnie braki w zakresie infrastruktury, wykorzystania nowoczesnych technologii, profesjonalizacji personelu, elastyczności polityki zatrudnienia, niewielkiej różnorodności propozycji programowych oraz otwartości na nietradycyjne formy i działania edukacyjne. Niemniej są muzea, które wykraczają poza minimalny standard, starając się wykorzystać potencjał edukacyjny, który posiadają przechowywane w nich zbiory, traktując tę dziedzinę zadań własnych poważnie, jak wskazują na to różnorodne, wieloaspektowe obszary ich zaangażowania w działalność edukacyjną. Z otrzymanych danych wynika, iż jest to całkiem spora grupa kilkudziesięciu muzeów, prowadzonych przez różnych organizatorów, a więc liczba znacznie większa niż ta którym, na mocy pewnego przyzwyczajenia wynikającego ze znajomości innych obszarów działania tych instytucji, bo nie wiedzy na temat prowadzonej w

nich edukacji, którą dotąd nie dysponowaliśmy, przypisuje się również poważne traktowanie działalności edukacyjnej.

Przyjęte założenia prowadzonych dwuetapowo badań nad *Raportem* nie pozwalają na obecnym etapie odpowiedzieć na pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy. Nie sposób stwierdzić, jakie czynniki determinują taką lub inną kondycję edukacji w muzeach. Czy mają one charakter finansowy, na co muzea często lubią się powoływać, nie tylko w związku z edukacją, czy też mają one podłoże znacznie głębsze, wynikające z ich specyfiki programowej, charakteru zbiorów, realizowanych przez nie priorytetów, misji, kontekstu w którym działają, przekonań i mentalności zatrudnionych w nich osób? Założenie przeprowadzenia drugiego etapu badań, wskazuje jednak na przyczyny znacznie poważniejsze. Poznanie ich daje możliwość nie tylko właściwej diagnozy obecnej kondycji edukacji muzealnej, lecz również pozwoli na wskazanie kierunków prowadzenia polityki edukacyjnej i kulturalnej zarówno w wymiarze lokalnym jak i ogólnopolskim, dając podstawę dla stworzenia rozwiązań systemowych. Edukacja ze względu na swój potencjał wychowawczy, poznawczy, społeczny, kulturotwórczy i ekonomiczny może bowiem stanowić oś kompleksowej reformy muzeów, której brak nęka je od upadku systemu realnego socjalizmu w Polsce, łącząc się jednocześnie z szerszym spojrzeniem na kwestie edukacji ogólnie. Nowa formuła muzeum jest przecież bardzo potrzebna zarówno systemowi instytucji kultury w Polsce, jak i edukacji sformalizowanej, dla której placówki te mogą pełnić ważną rolę w obszarze edukacji ustawicznej, tworząc dla niej instytucjonalne zaplecze.

REKOMENDACJE

Najważniejszym zadaniem jest przeprowadzenie w 2010 roku II etapu badań oraz dokończenie projektu w postaci publikacji *Raportu o stanie edukacji muzealnej w Polsce*. Warunkiem jego przeprowadzenia jest uzyskanie wsparcia finansowego na badania oraz upowszechnienie ich wyników poprzez międzynarodową konferencję naukową poświęconą edukacji muzealnej, publikację książkową i w Internecie (na stronie internetowej Portalu Edukacji Muzealnej).

Na tym etapie poprzez badania jakościowe prowadzone *in situ* w muzeach zostaną poddane analizie podstawowe relacje związane z funkcjonowaniem edukacji muzealnej:

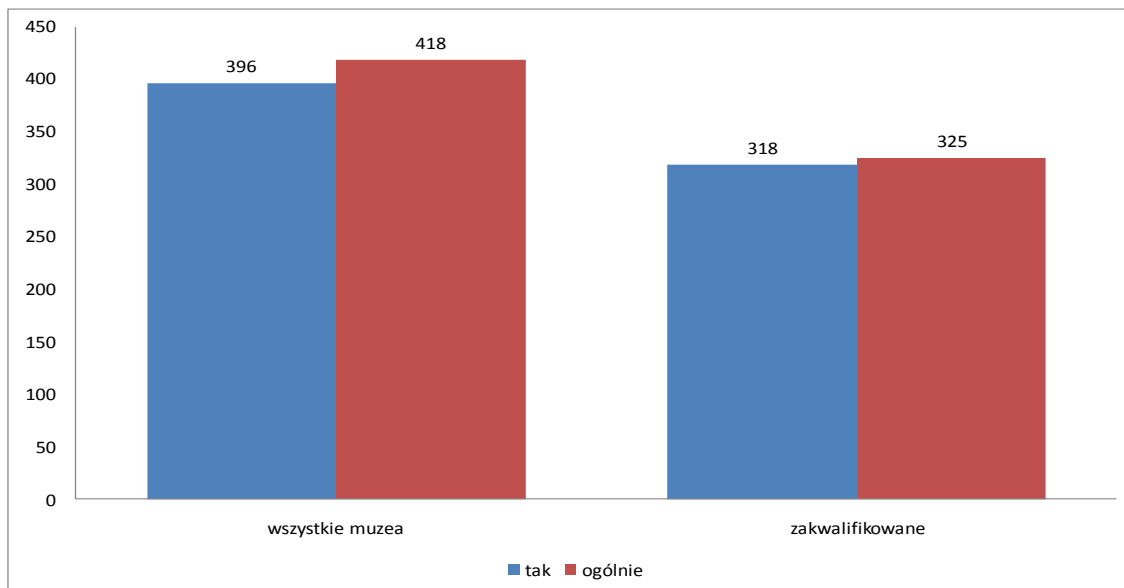
- I. Edukacja muzealna – muzeum (status edukacji muzealnej, definicja, miejsce w skali priorytetów instytucji, odniesienie do specyfiki i tradycji muzeum, stawiane jej cele i sposoby ich realizacji, zakresy i obszary działania, finansowanie, ograniczenia i perspektywy rozwoju; status, definicja, kompetencje edukatora; opisanie tych zagadnień w perspektywie porównawczej z innymi krajami).
- II. Edukacja muzealna - systemy edukacji sformalizowanej, instytucji naukowych, badawczych, kulturalnych i społecznych (metody i poziom merytoryczny pracy

edukacyjnej, zakres, cele i sposoby współpracy, ramy prawne, możliwości finansowe, dobre praktyki; porównanie do systemów w innych krajach).

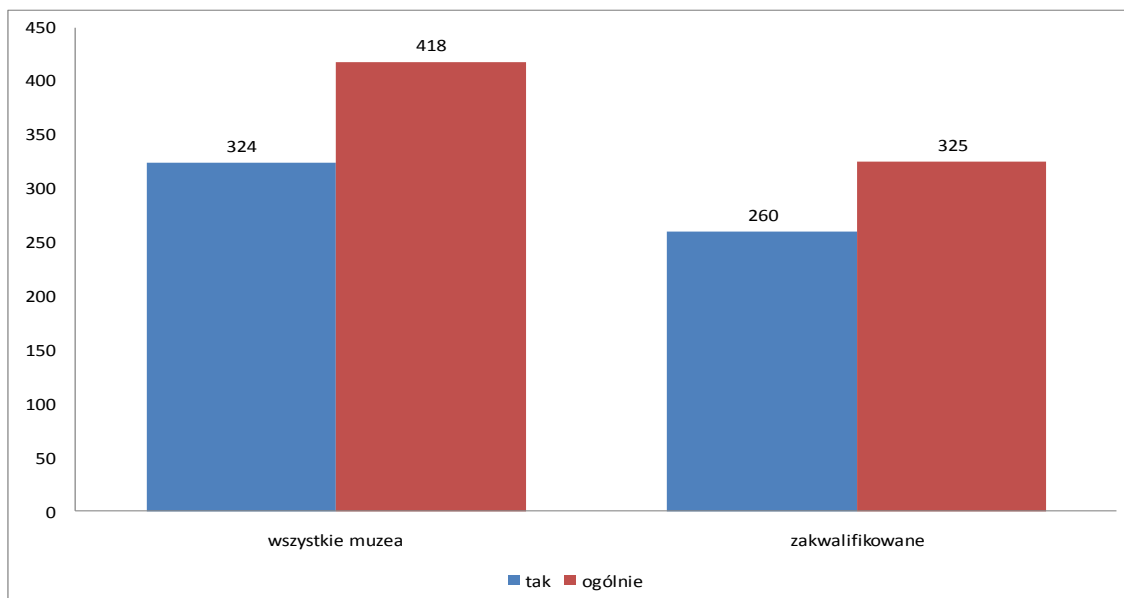
- III. Edukacja muzealna - publiczność muzealna (metody i sposoby prowadzenia badań nad publicznością, struktura publiczności, oczekiwania uczestników działań edukacyjnych).
- IV. Edukacja muzealna – polityka kulturalna, edukacyjna i społeczna oraz ekonomia kulturalna (finansowanie, otwartość na realizację i możliwości kreowania priorytetów, relacja z organizatorami, geografia edukacji muzealnej, dobre praktyki).

Relacje te na siebie wpływają, często się zazębiając, stanowią jednak istotne płaszczyzny, które pozwolą opisać i przeanalizować muzealną edukację pod kątem jej jakości, oddziaływania społecznego i aktualnej pozycji w systemie instytucji kulturalnych, edukacyjnych i społecznych oraz sformułować postulaty i określić kompleksowo ramy działania w przyszłości. Edukacja, stanowiąc pomost między tradycją a współczesną publicznością, ma potencjał, który można i należy wykorzystać do reorientacji społecznego oddziaływania instytucji muzealnych. Na razie jednak potencjał ten pozostaje z reguły w uśpieniu. Zdiagnozowanie przyczyn letargu wraz z określeniem sposobów wyjścia z niego, to szansa dla muzeów i innych instytucji kulturalnych, edukacyjnych i społecznych, a przede wszystkim publiczności, skorzystania z tych możliwości i uczynienia ze zbiorów i muzeów ważnych miejsc, w których nie tylko kultywuje się przeszłość, lecz także poprzez nią, oddziałuje na postawy i przekonania współczesnych ludzi.

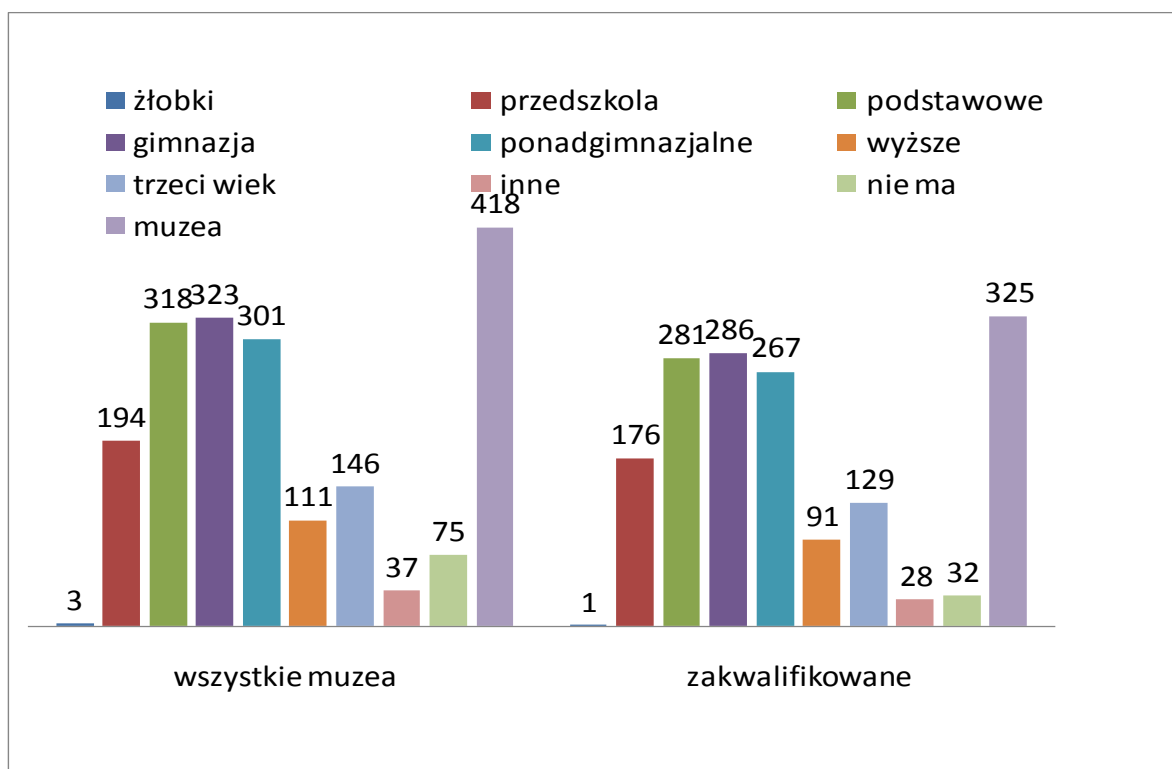
IV. WYKRESY

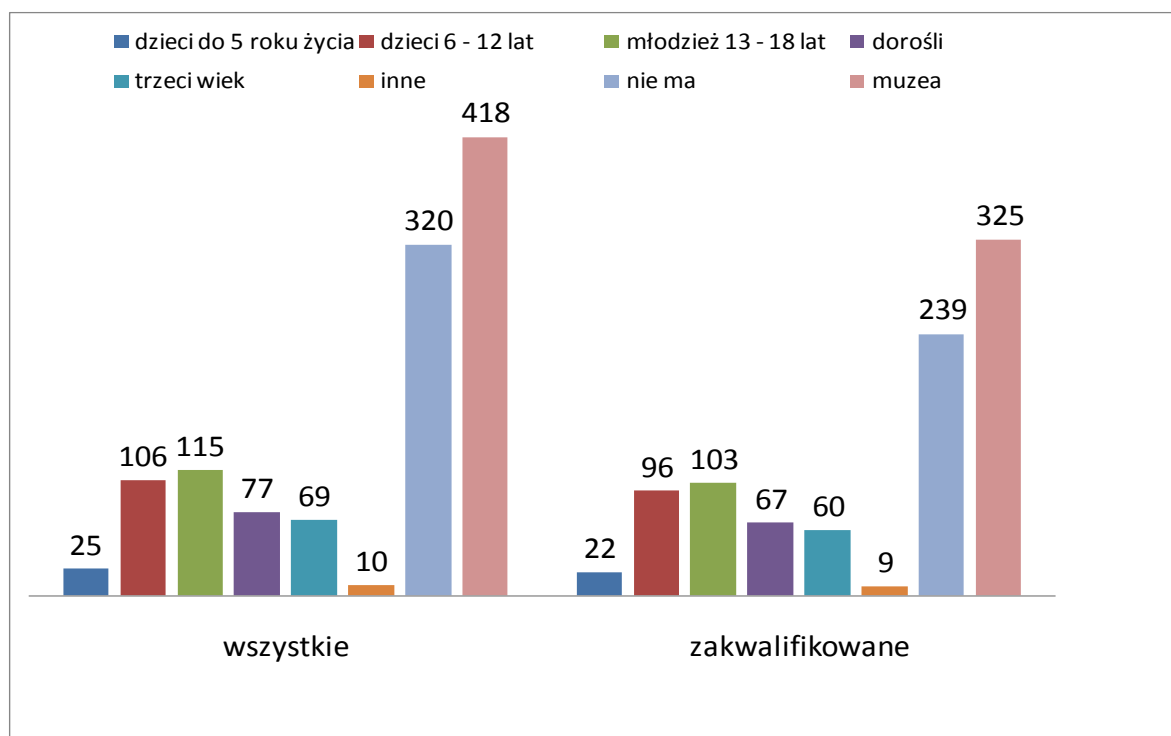
Wykres 1. Orowadzanie grup zorganizowanych

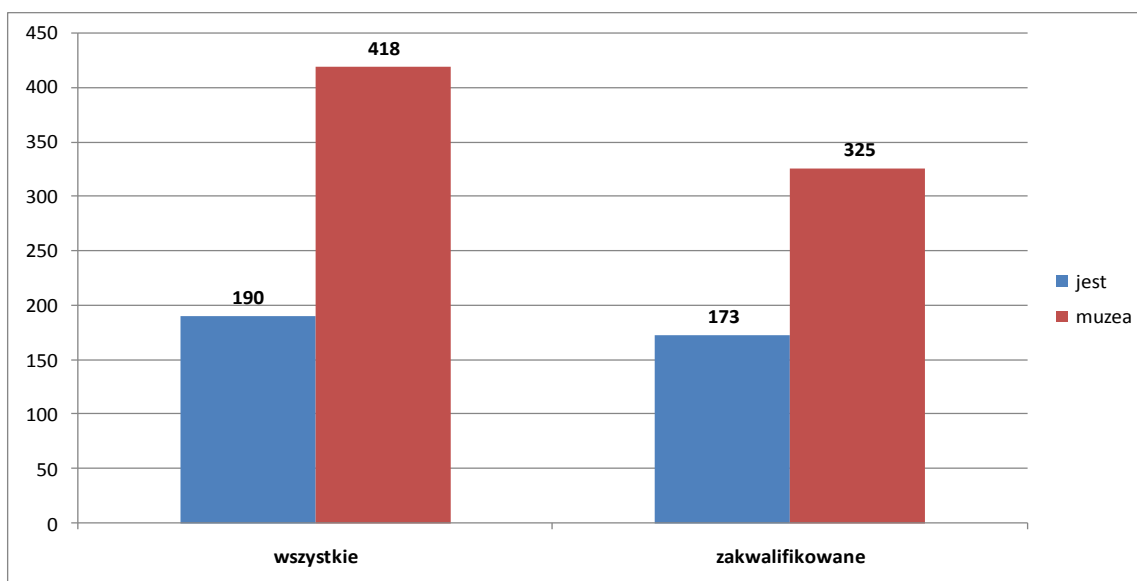
Wykres 2. Orowadzanie widzów indywidualnych

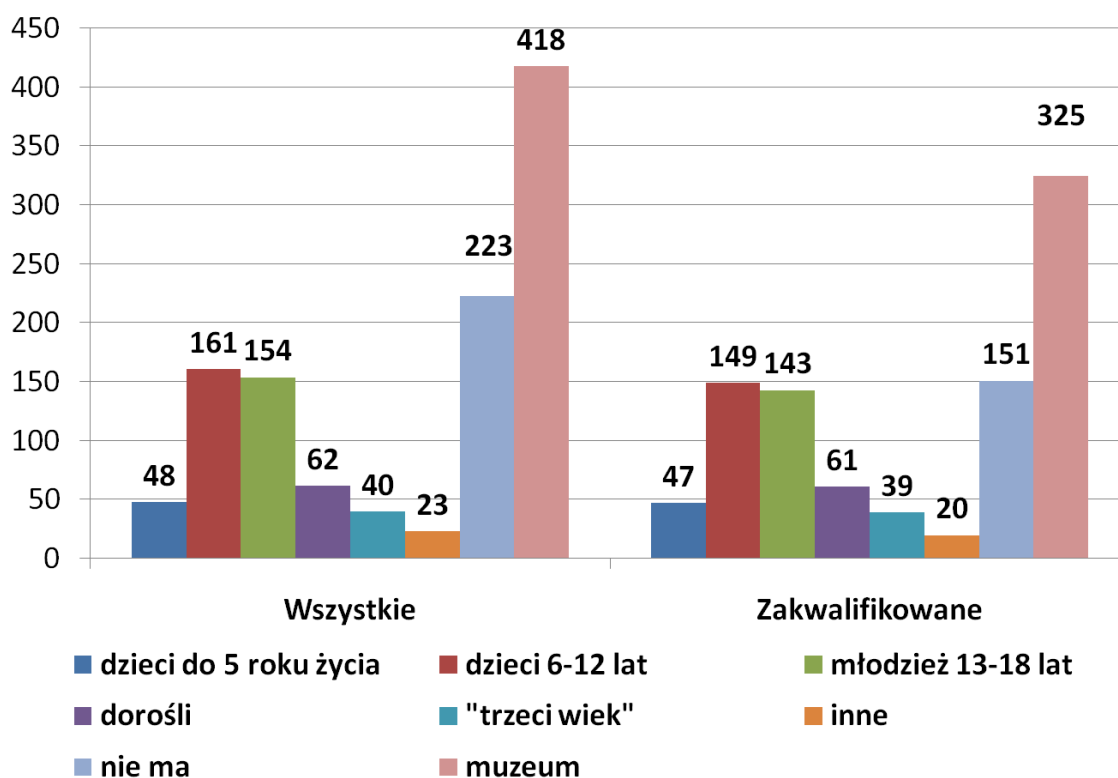
Wykres 3. Stały program lekcji muzealnych dla grup

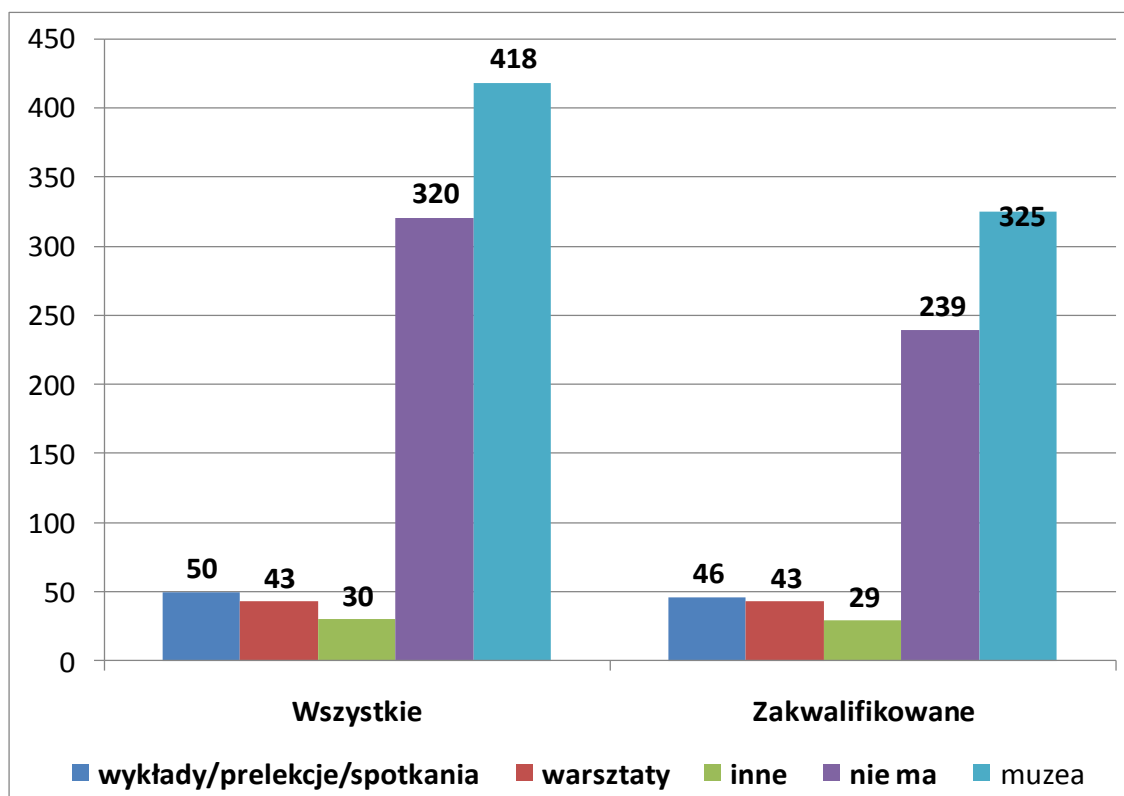
Wykres 4. Stały program lekcji muzealnych dla widzów indywidualnych

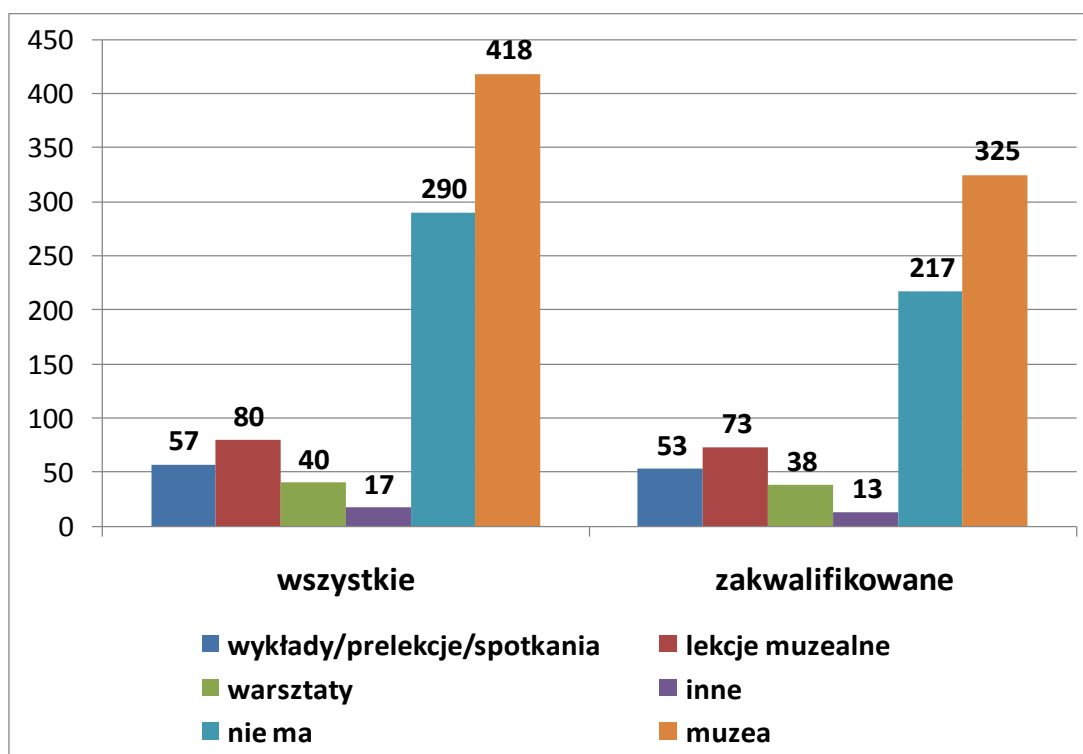
Wykres 5. Stały program wykładów/prelekcji/spotkań

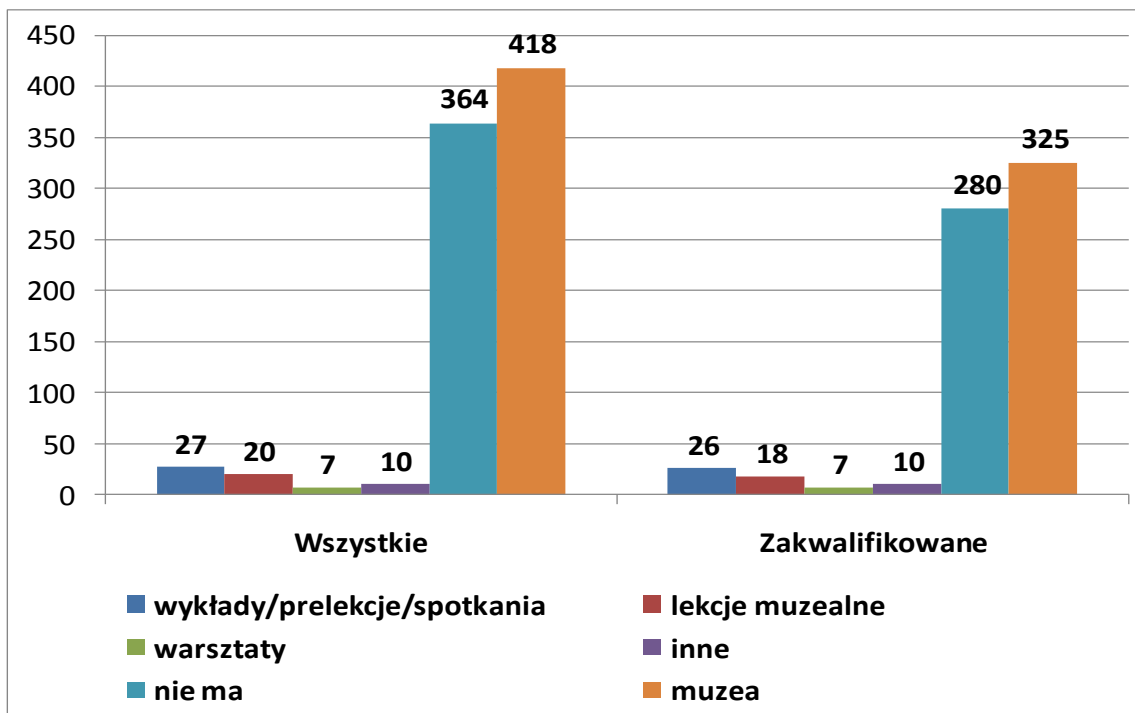
Wykres 6. Stały program warsztatów

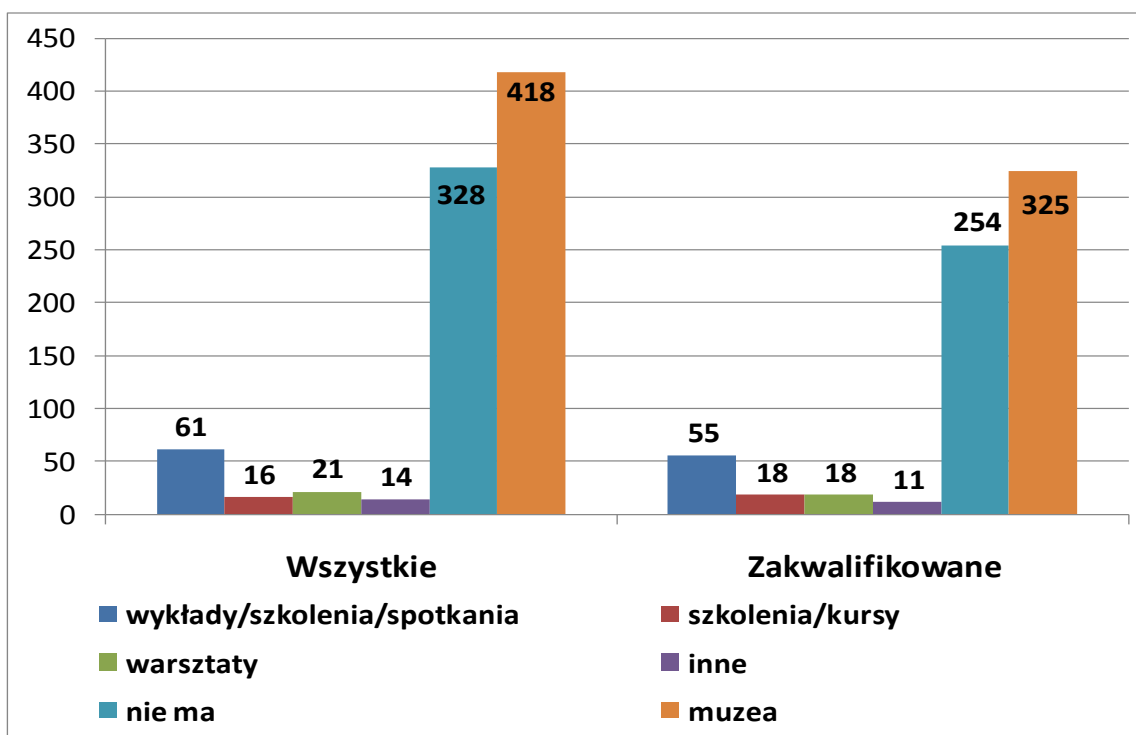
Wykres 7. Program dla rodzin

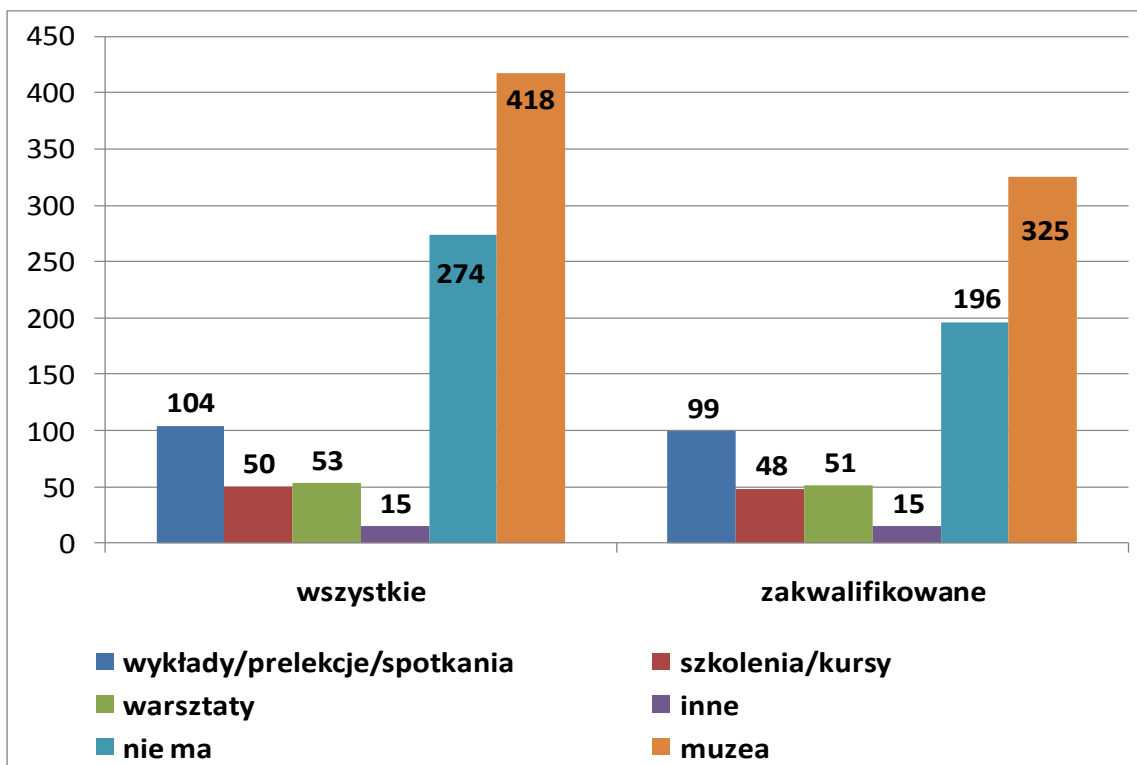
Wykres 8. Program dla środowisk szczególnych

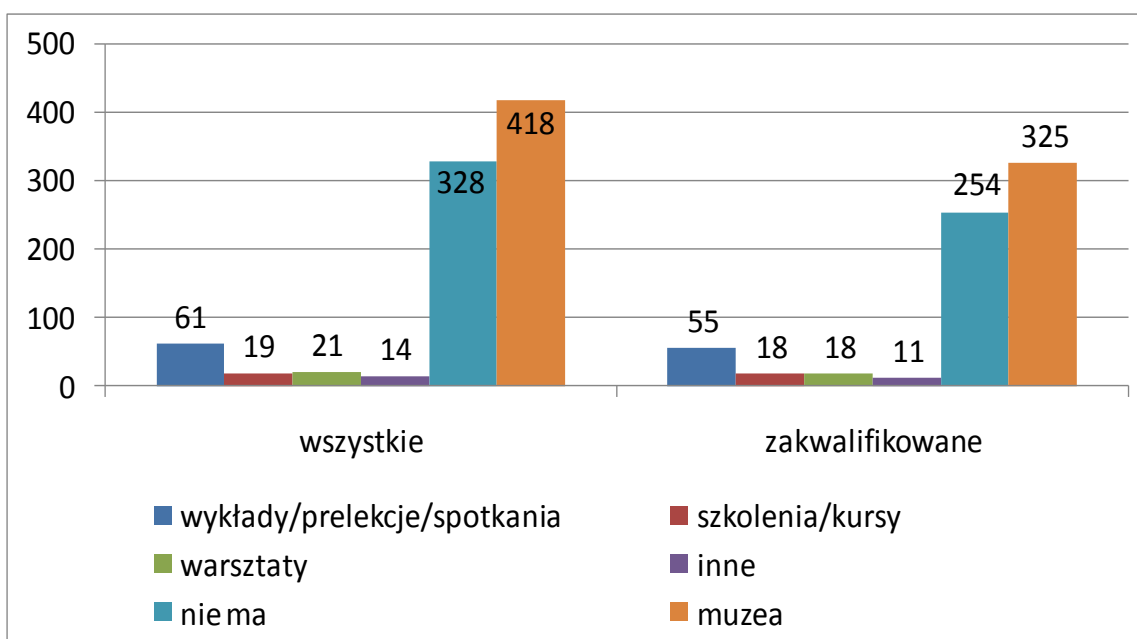
Wykres 9. Program dla mniejszości etnicznych, religijnych, narodowościowych

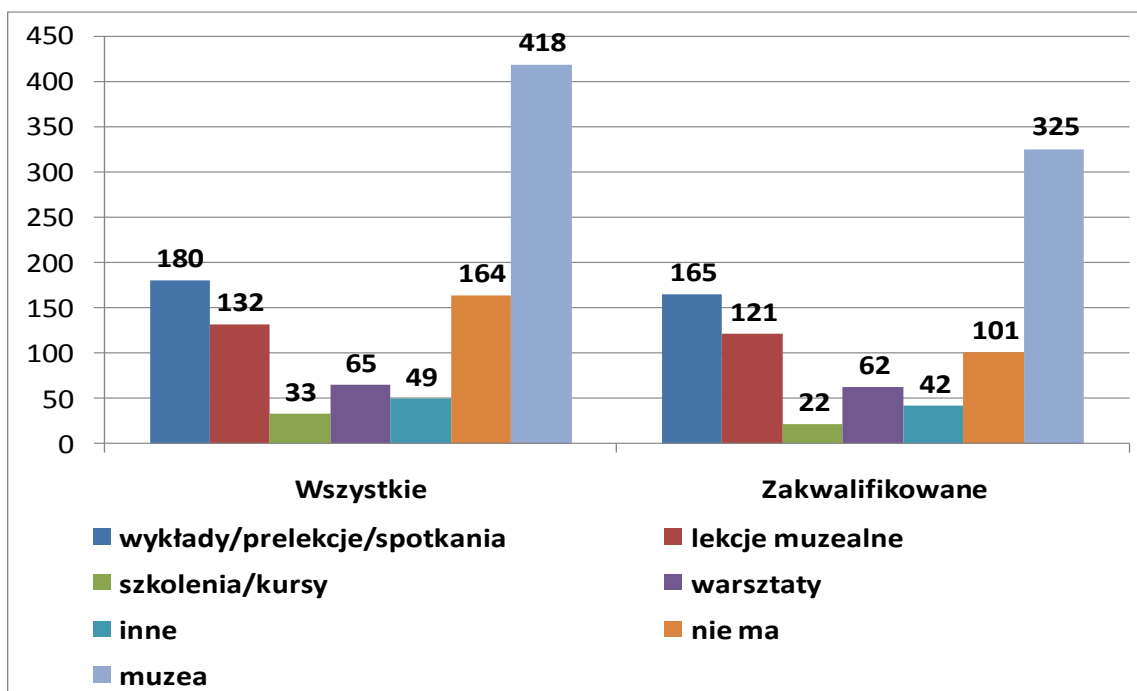
Wykres 10. Program dla określonych grup zawodowych

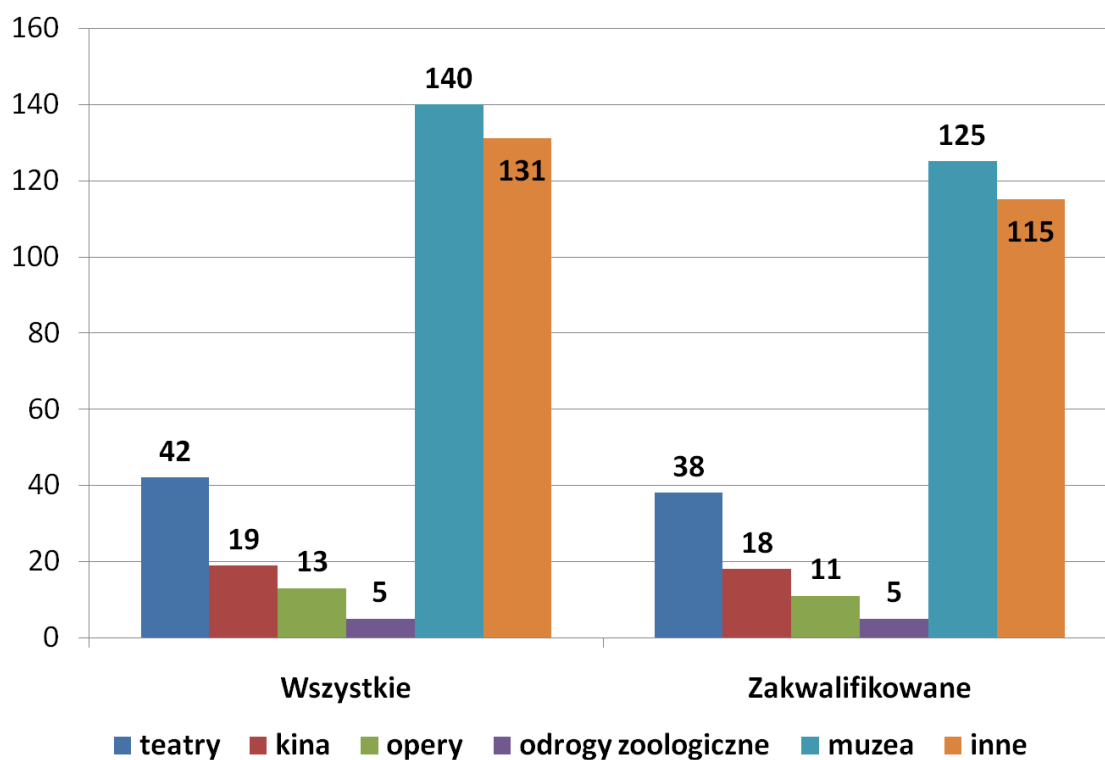
Wykres 11. Program dla nauczycieli i innych edukatorów

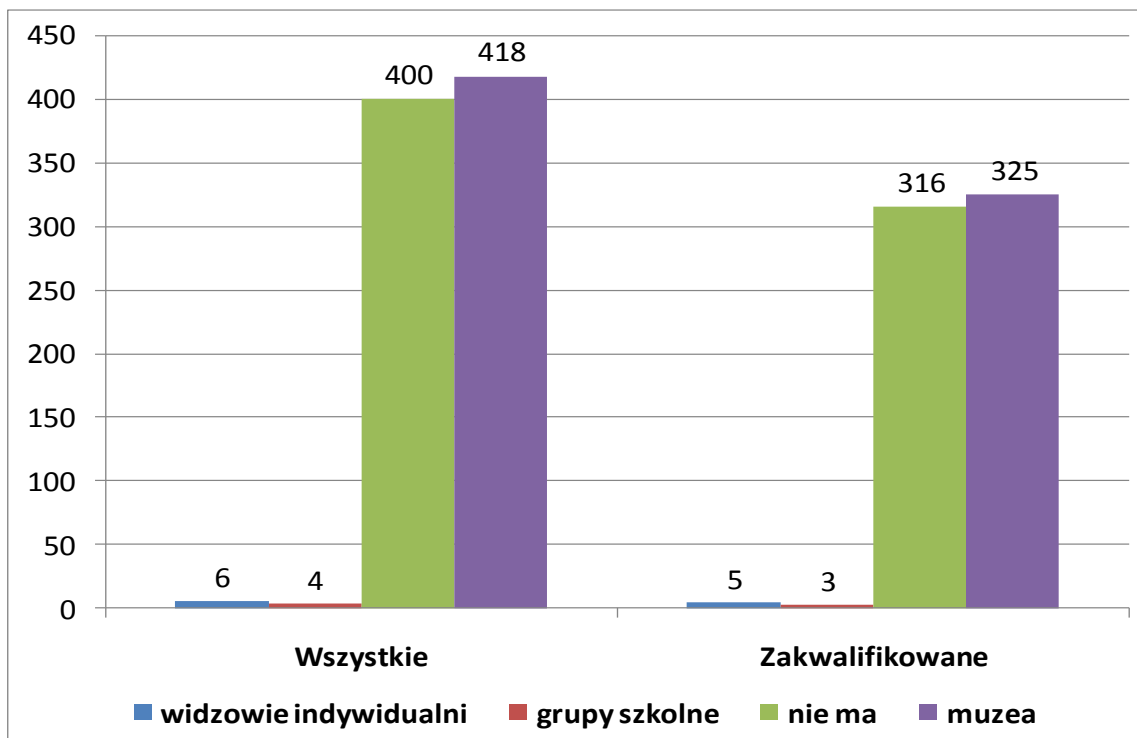
Wykres 12. Program dla niepełnosprawnych

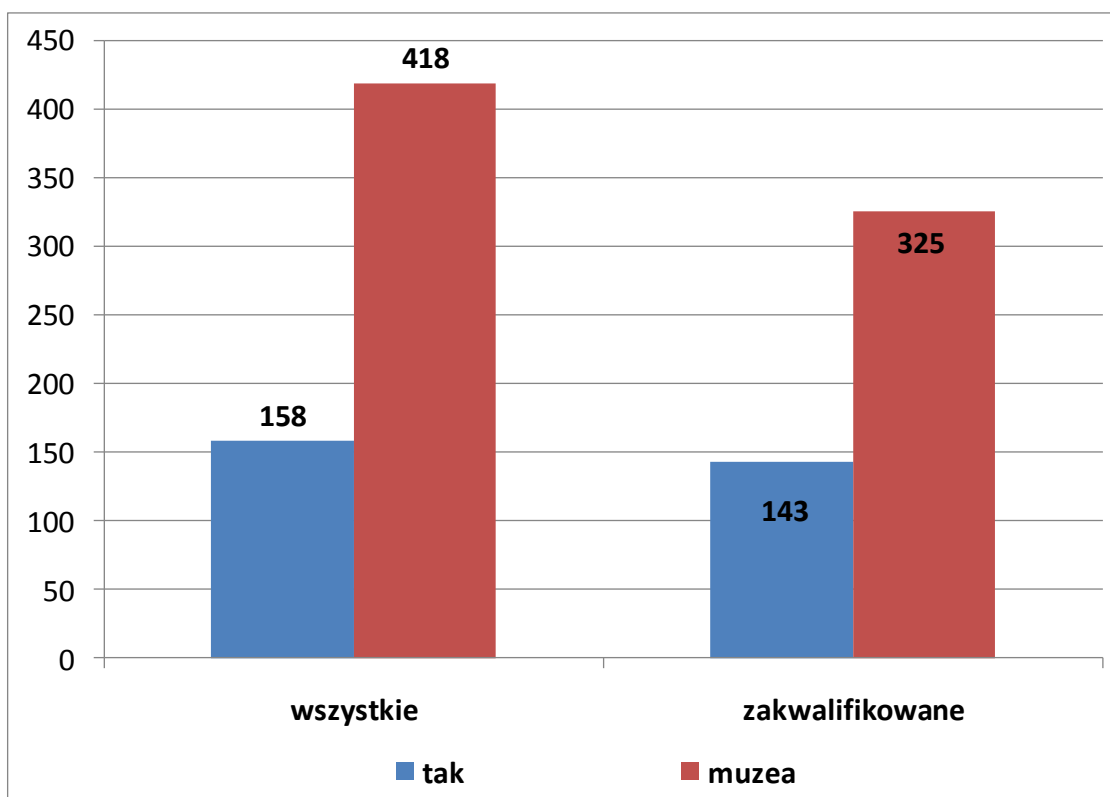
Wykres 13. Program edukacyjny realizowany poza muzeum

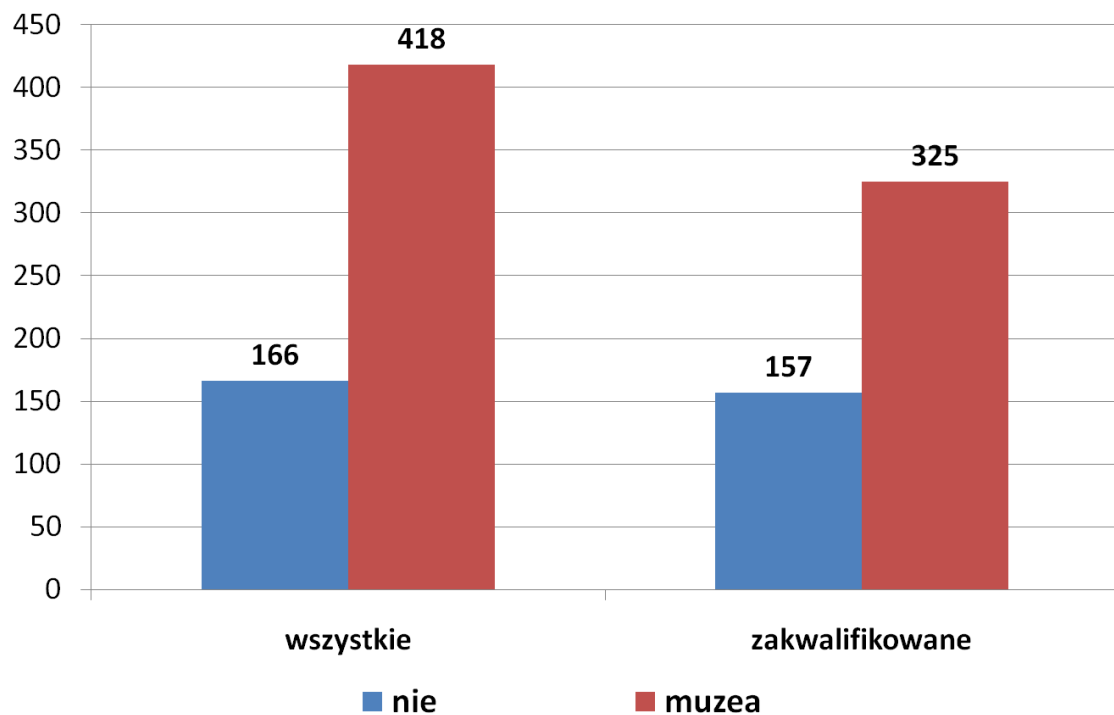
Wykres 14. Program realizowany z innymi instytucjami

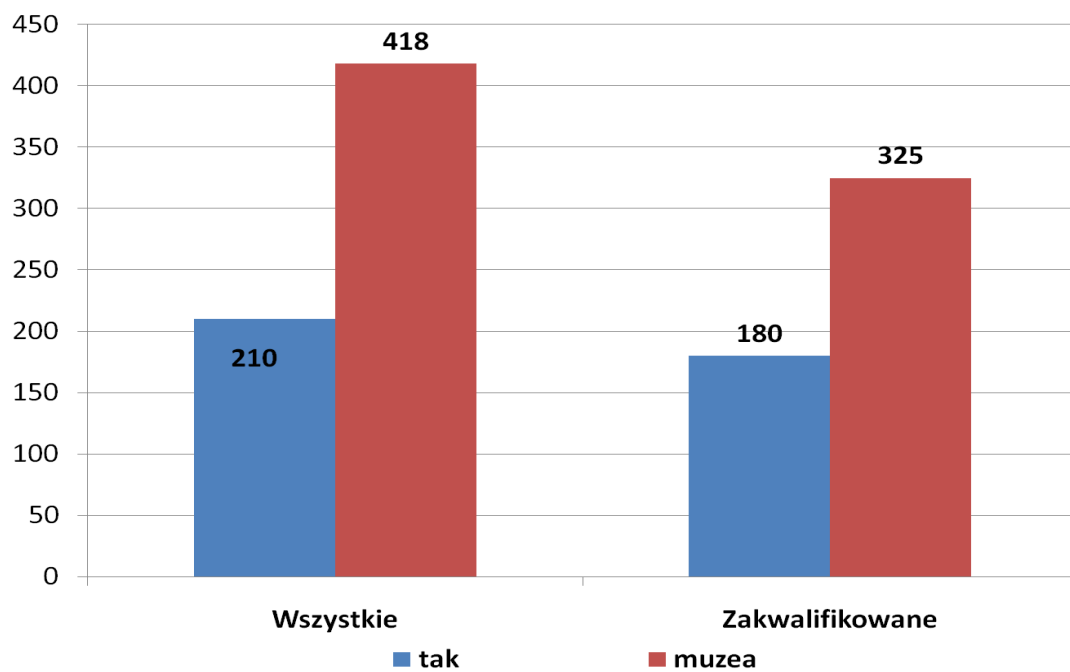
Wykres 15. Program e-learning

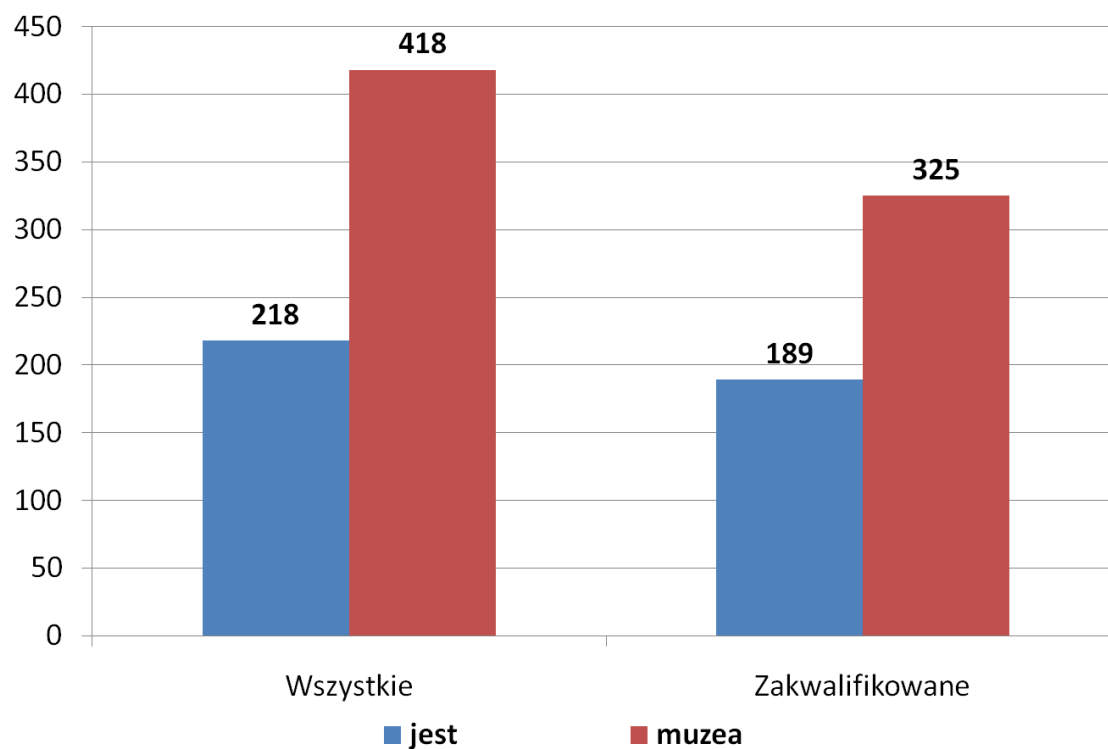
Wykres 16. Badania nad publicznością

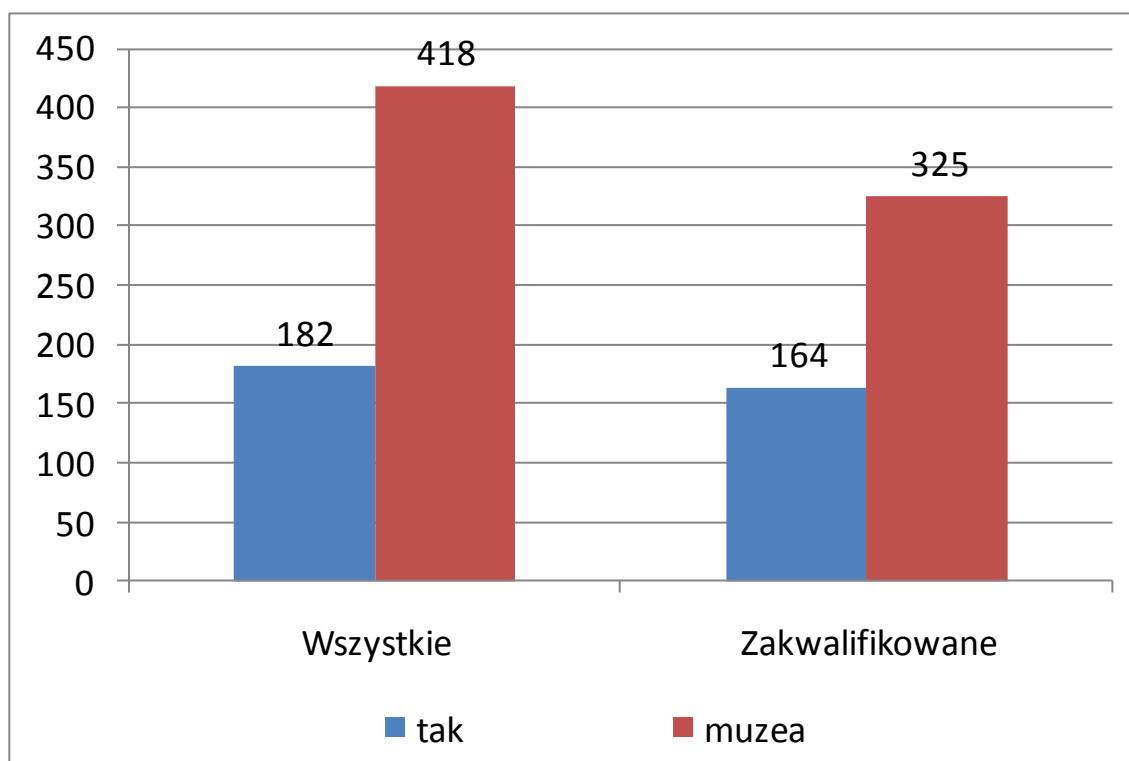
Wykres 17. Ewaluacja działalności edukacyjnej

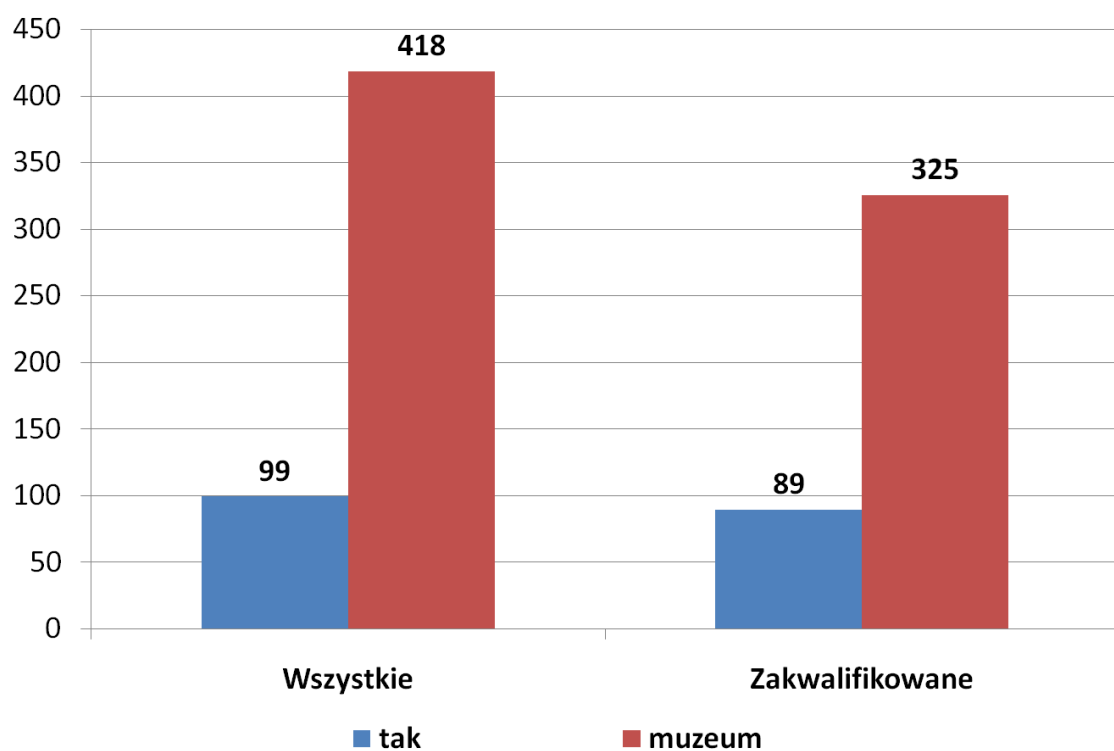
Wykres 18. Sala wykładowa/kinowa/koncertowa

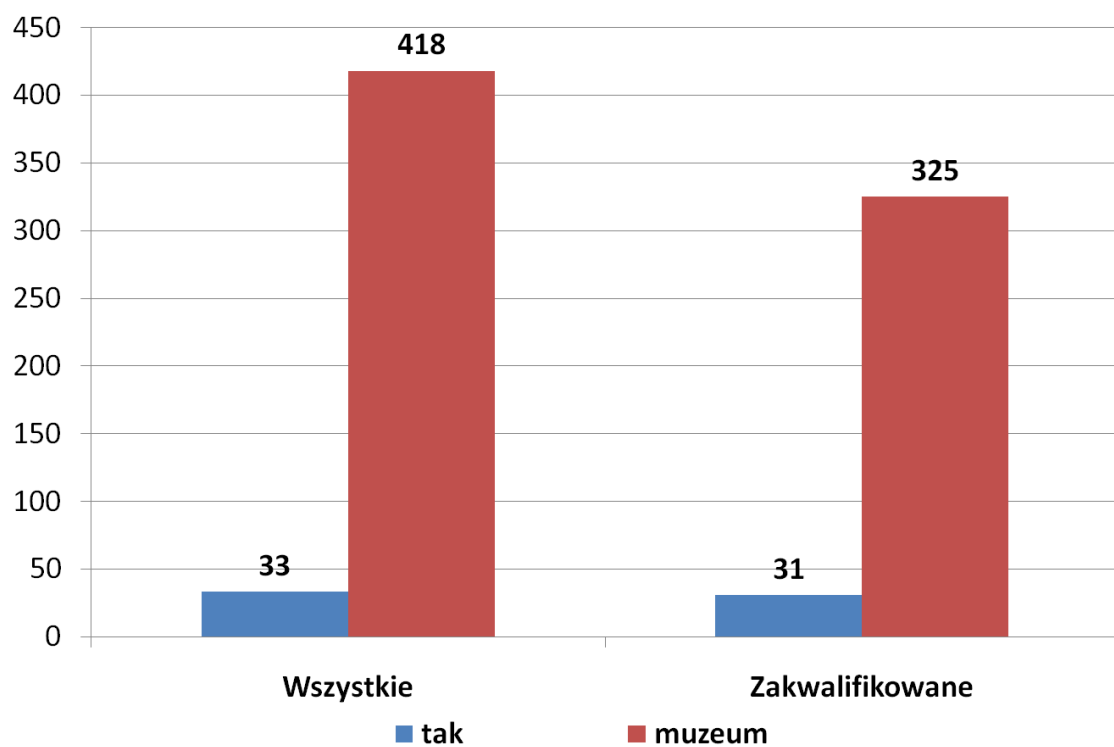
Wykres 19. Pomieszczenia magazynowe/zaplecze do przechowywania materiałów

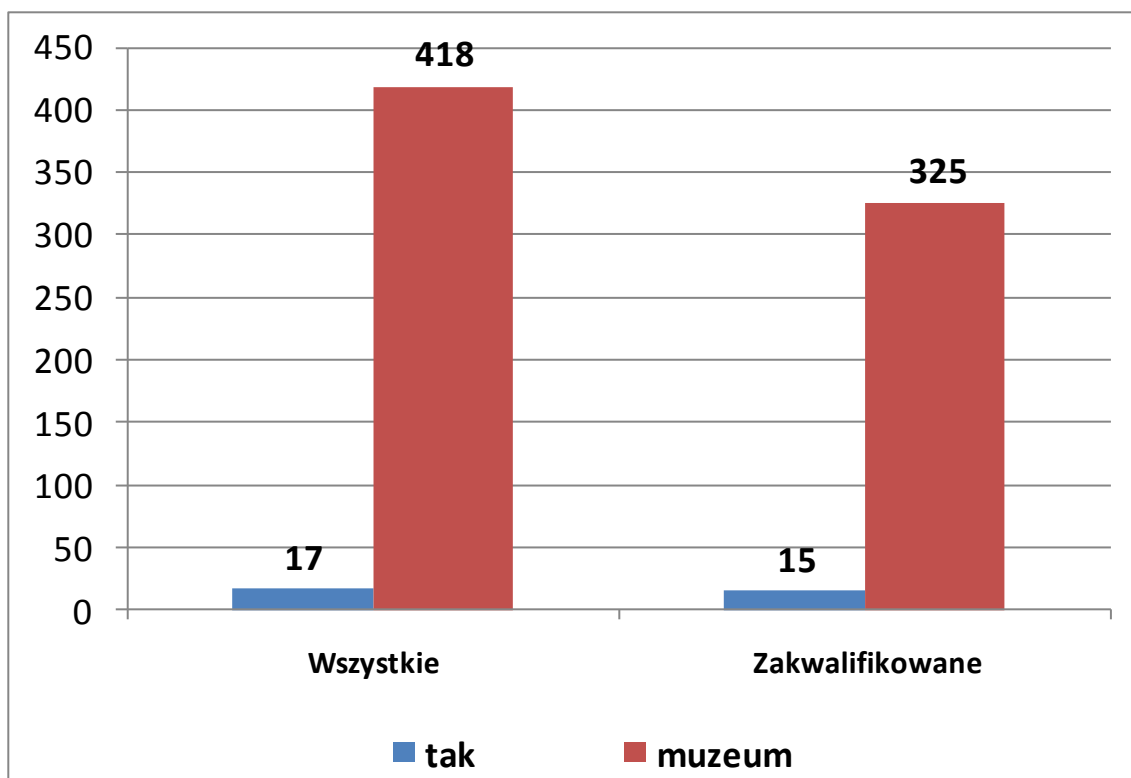
Wykres 20. Biblioteka z czytelnią dostępną dla publiczności

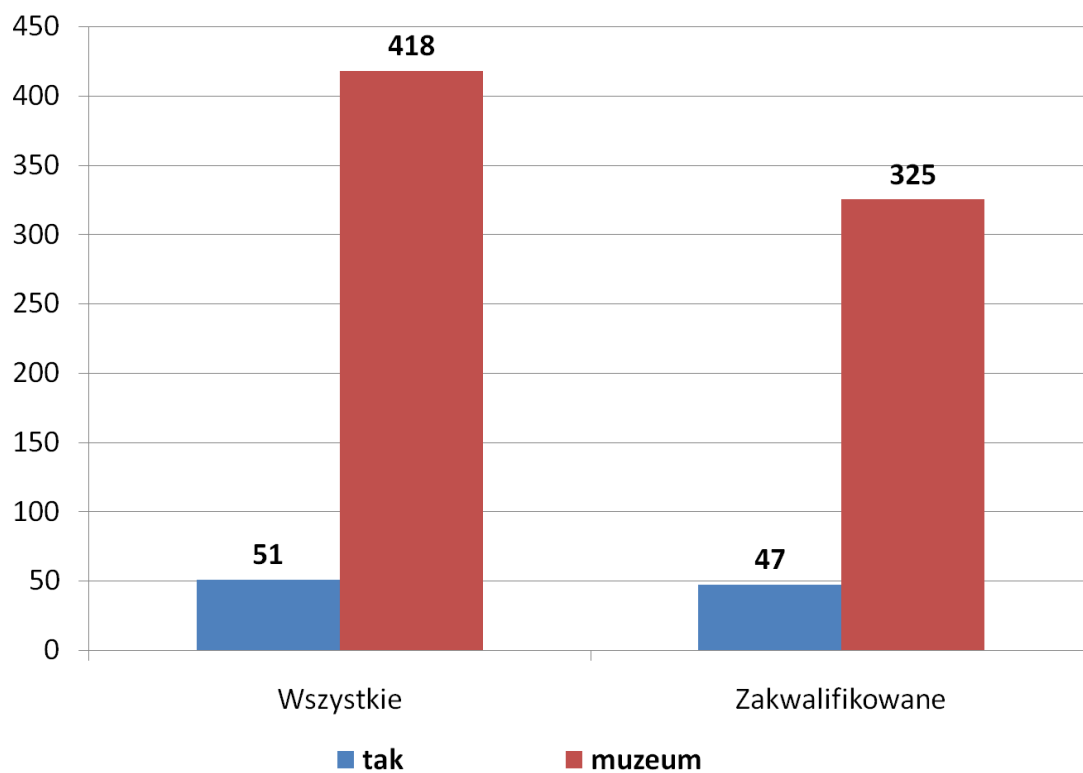
Wykres 21. Pracownia warsztatowa

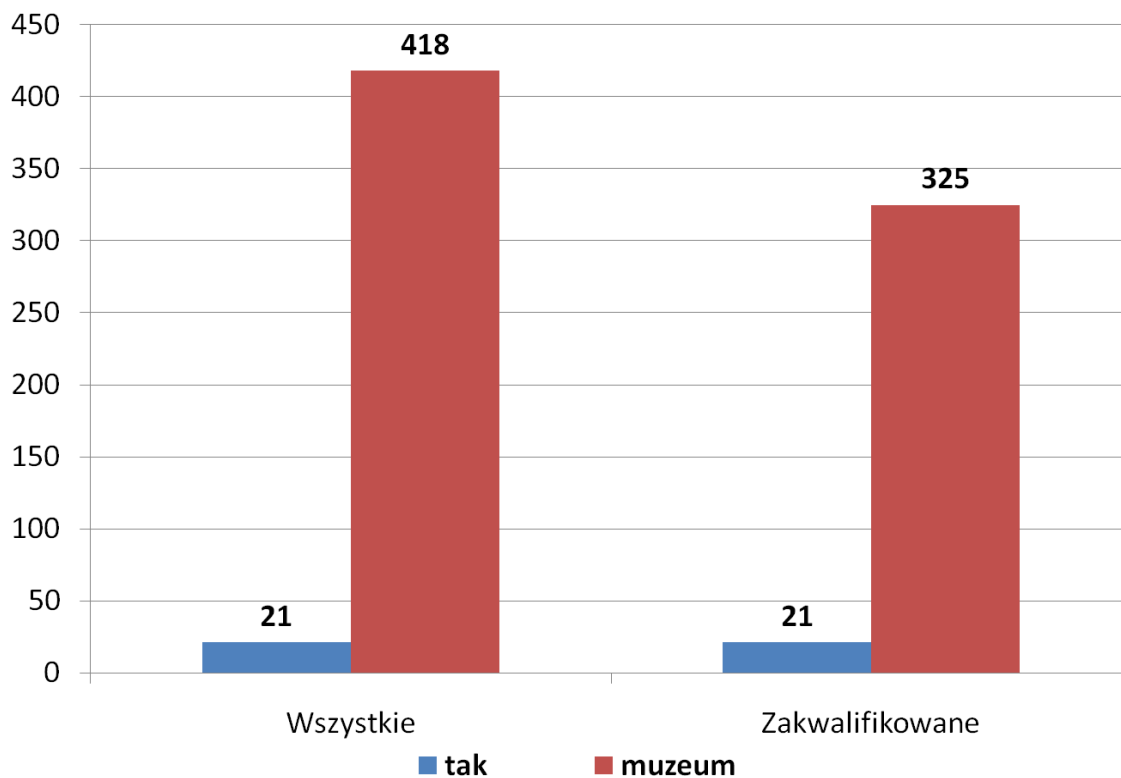
Wykres 22. Pracownia komputerowa

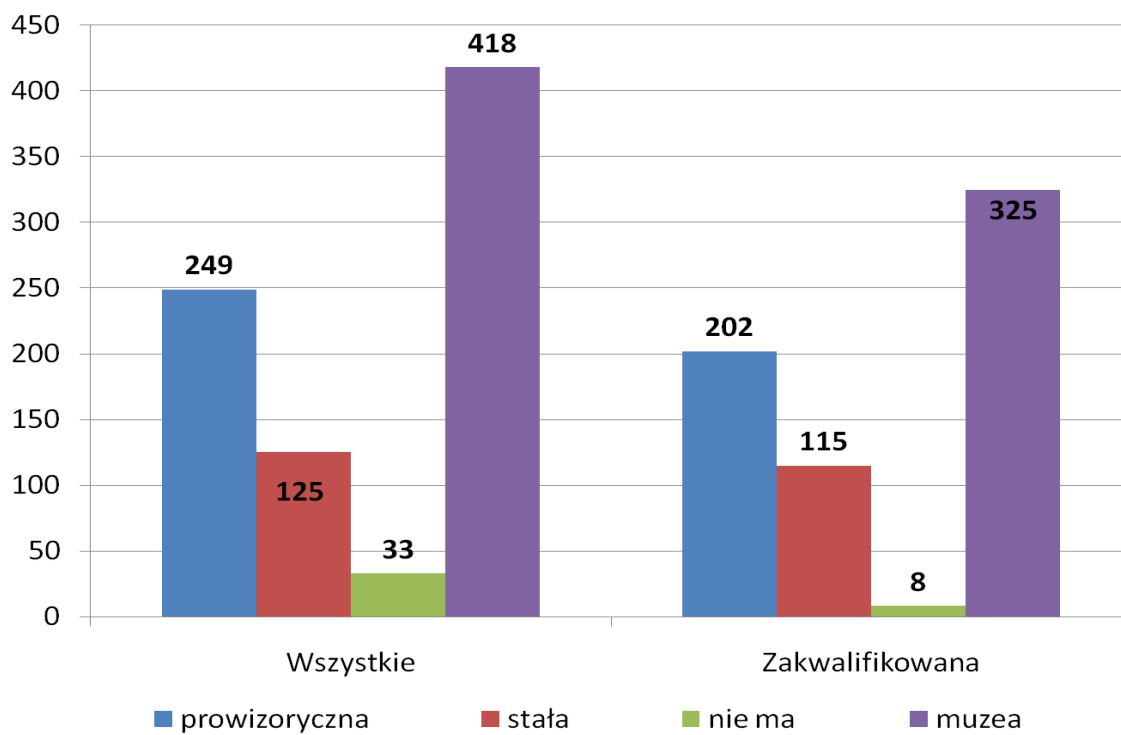
Wykres 23. Laboratorium wykorzystywane do celów edukacyjnych

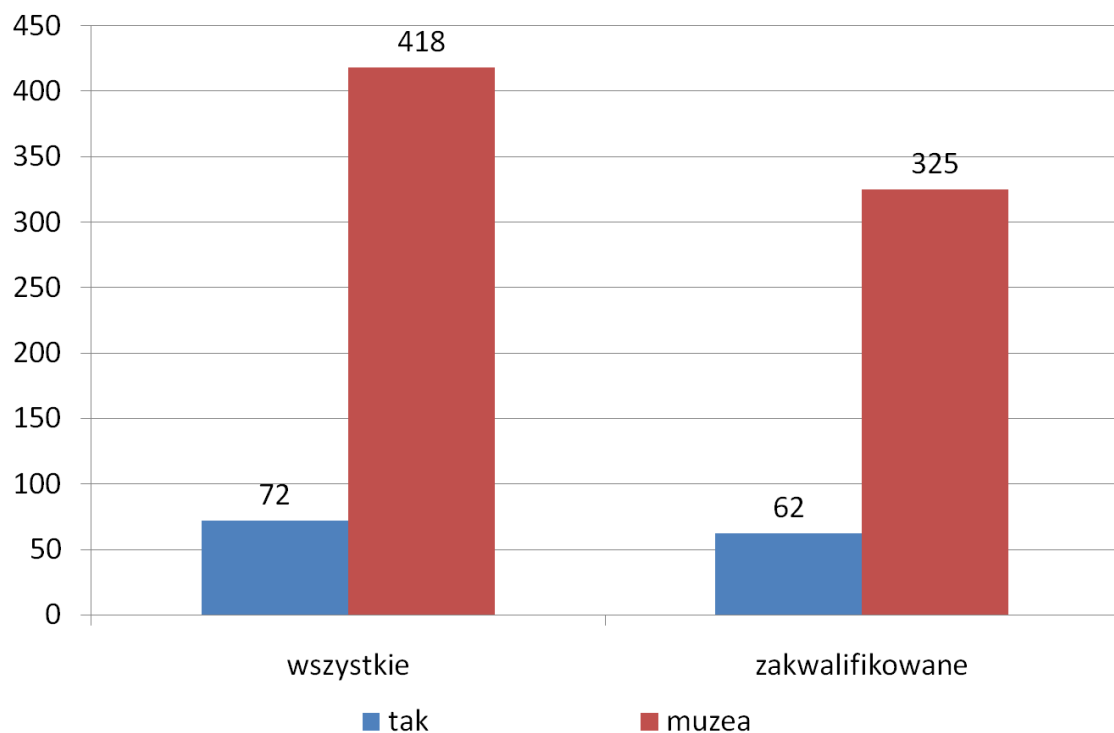
Wykres 24. Fototeka dostępna dla publiczności

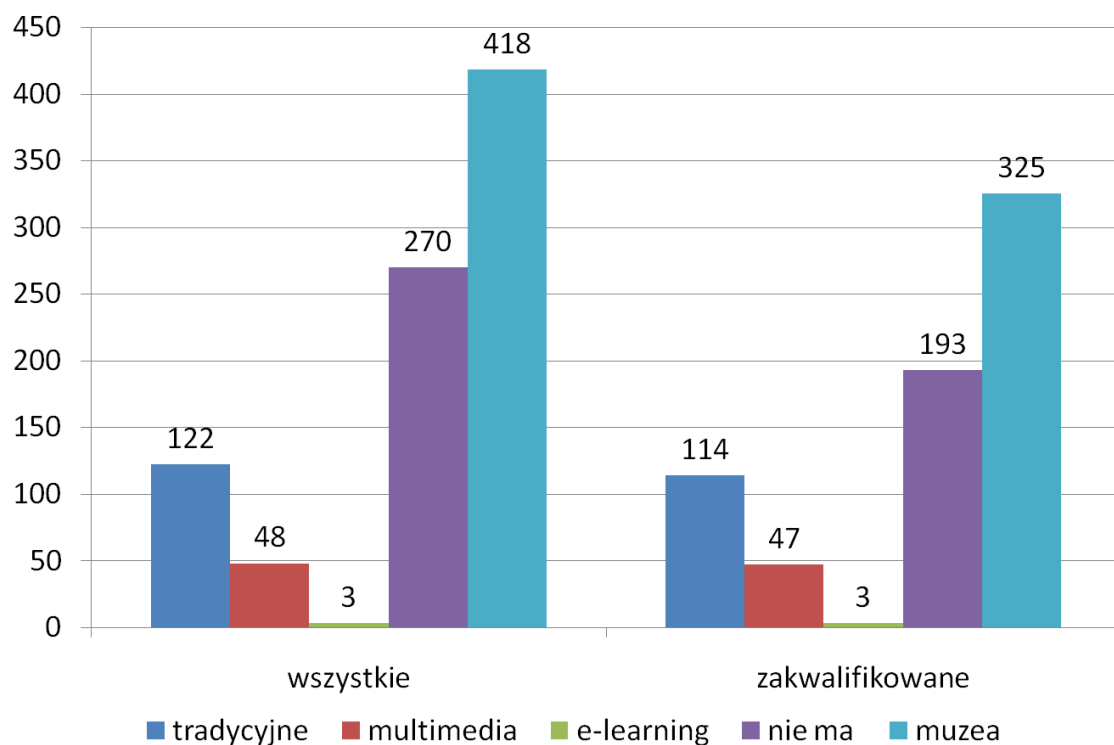
Wykres 25. Mediateka/audioteka z czytelnią dostępną publiczności

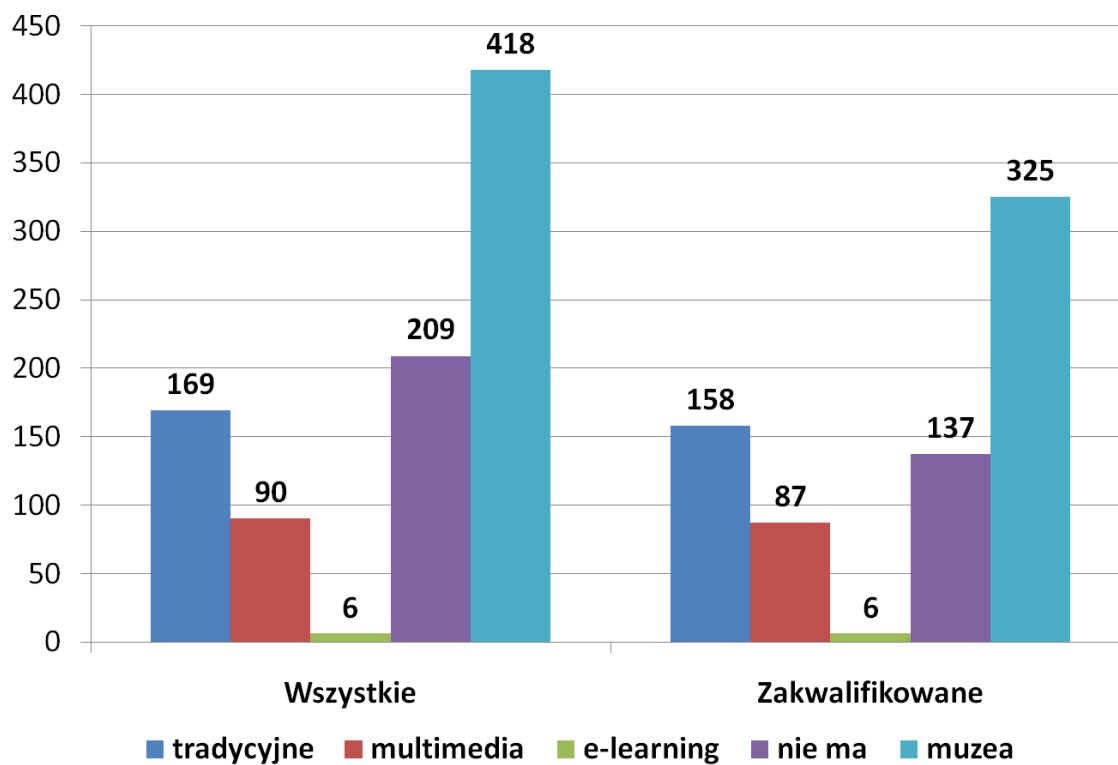
Wykres 26. Możliwość przeprowadzenia działań edukacyjnych na wystawie

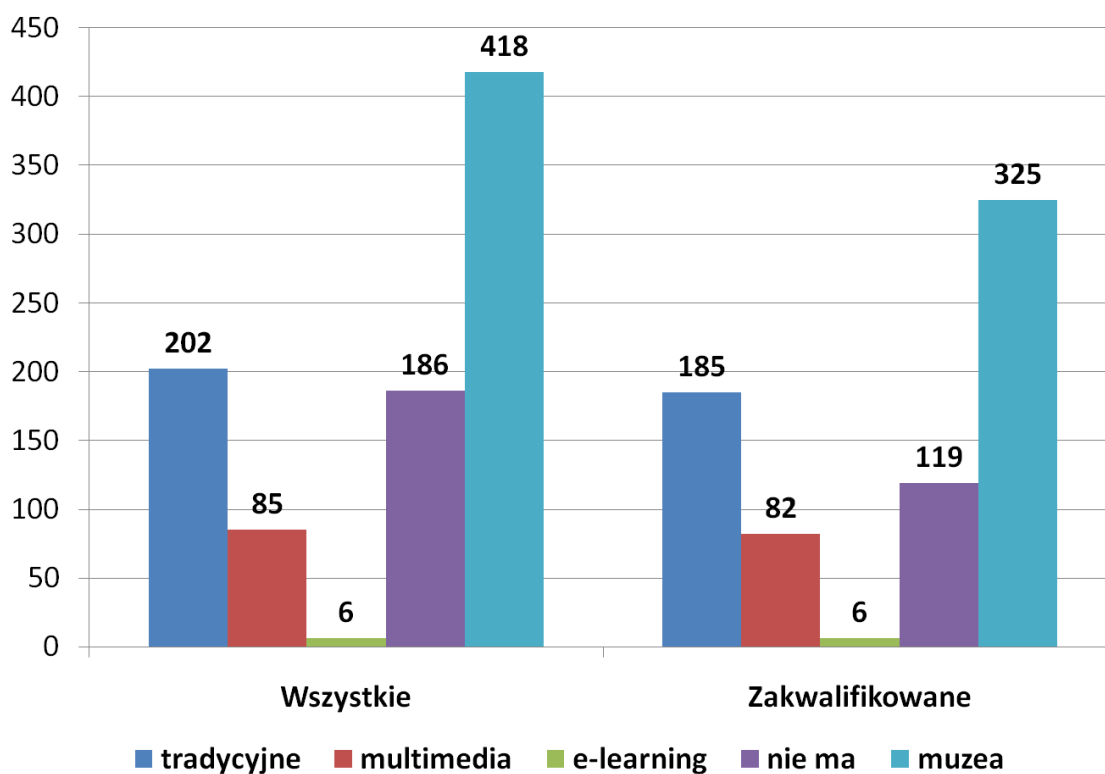
Wykres 27. Udogodnienia do spożywania posiłków dla grup zorganizowanych

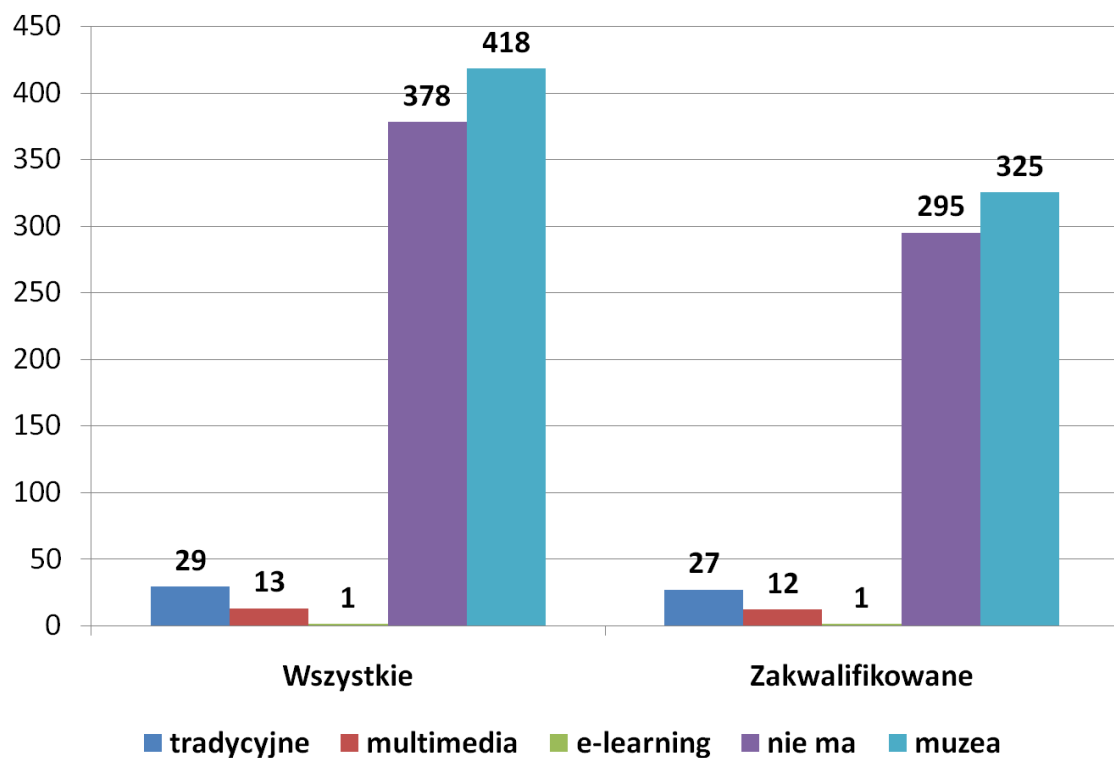
Wykres 28. Wydawnictwa edukacyjne dla dzieci 6 – 12 lat

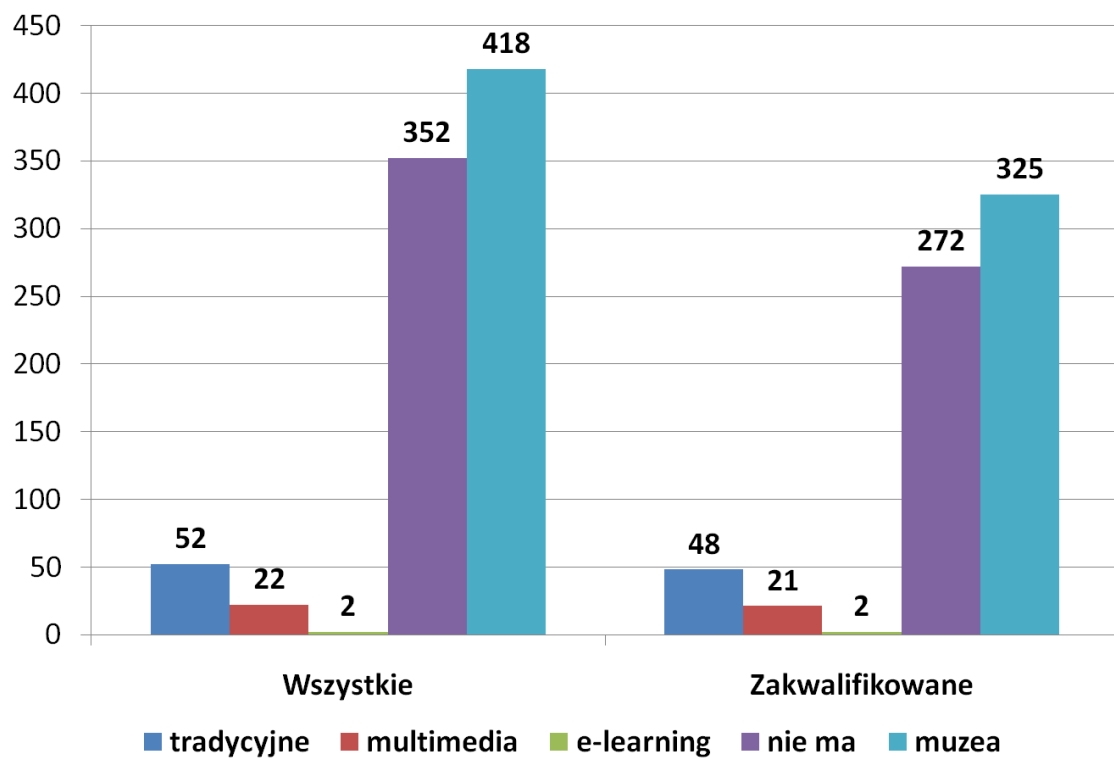
Wykres 29. Wydawnictwa edukacyjne dla młodzieży 13-18 lat

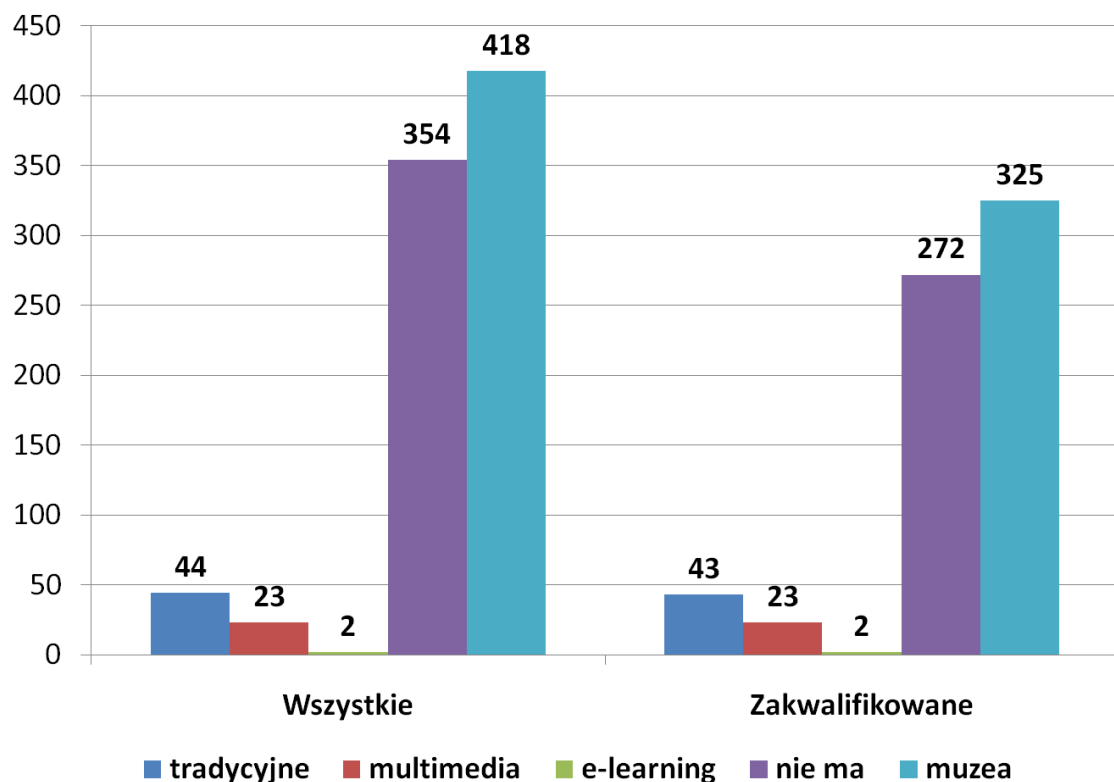
Wykres 30. Wydawnictwa edukacyjne dla dorosłych

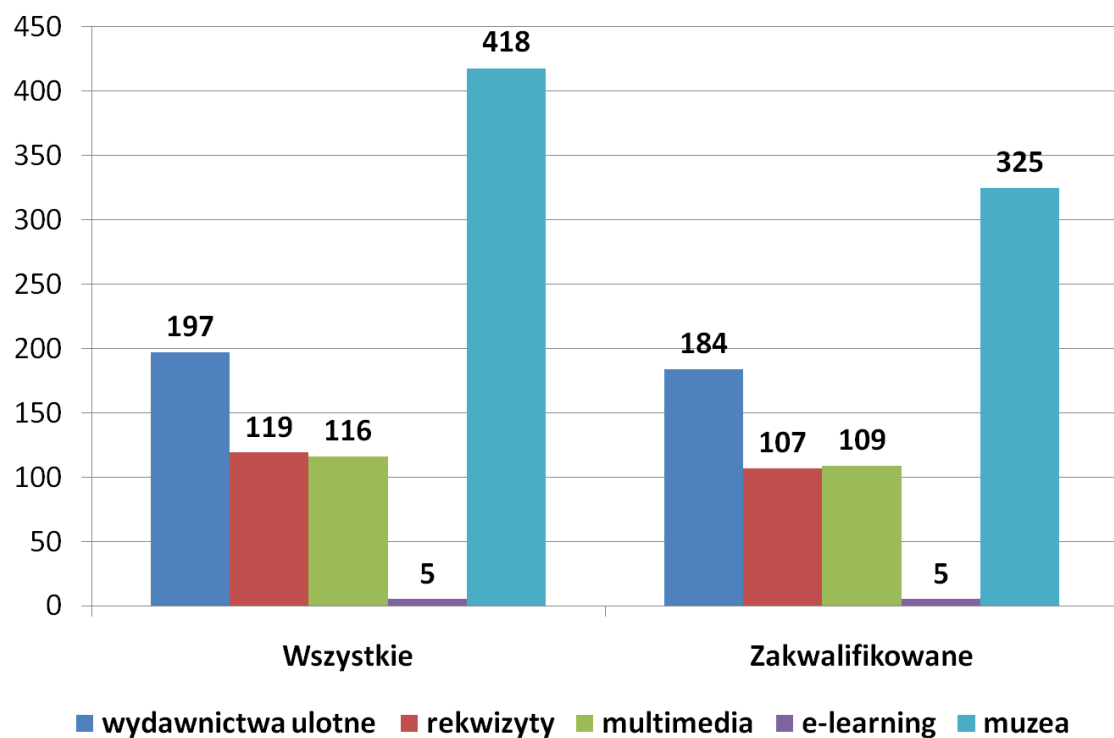
Wykres 31. Wydawnictwa dla mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych

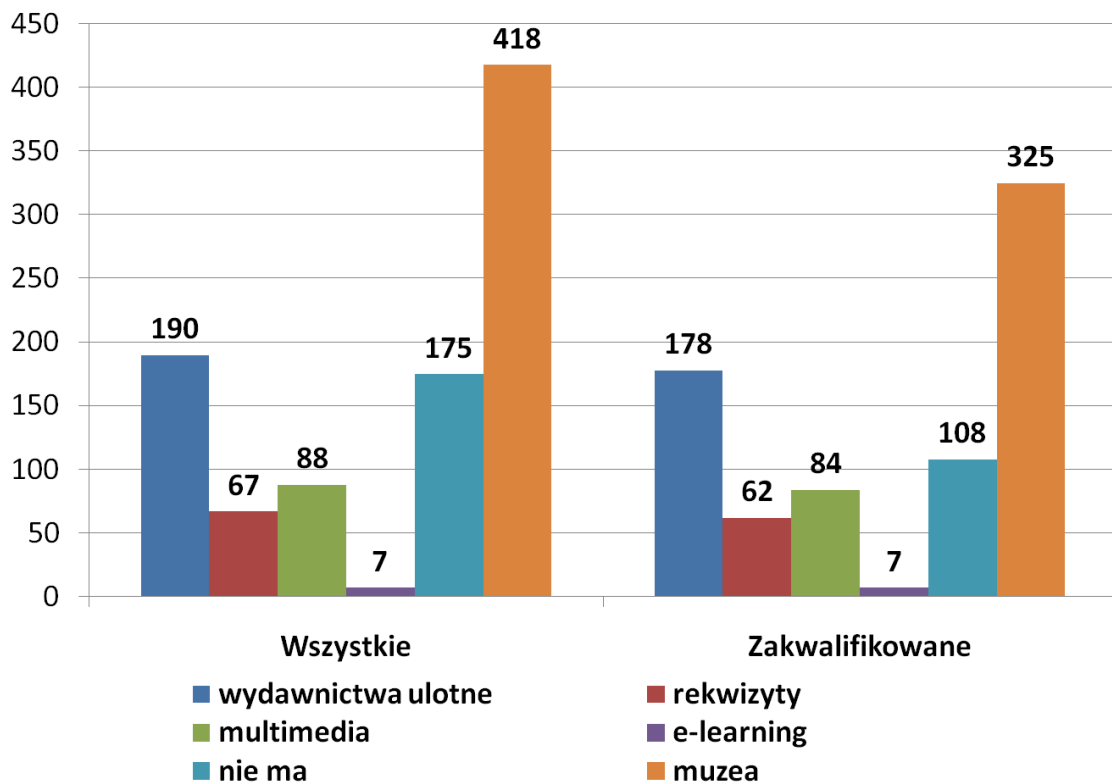
Wykres 32. Wydawnictwa dla środowisk szczególnych

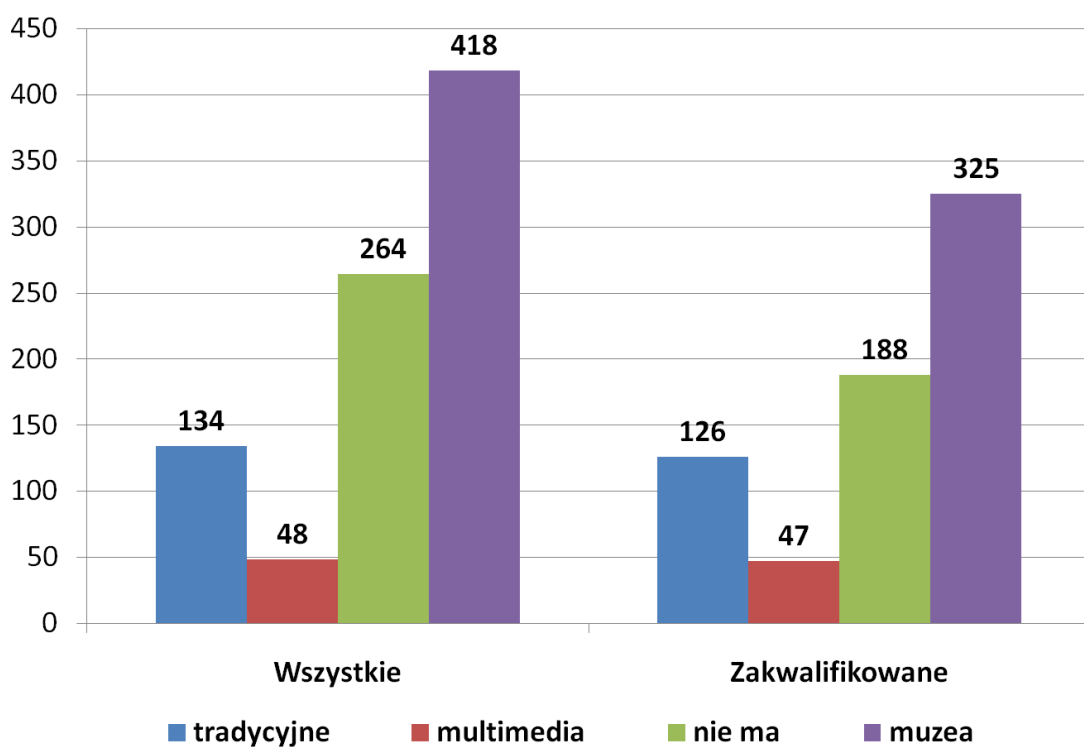
Wykres 33. Wydawnictwa dla niepełnosprawnych

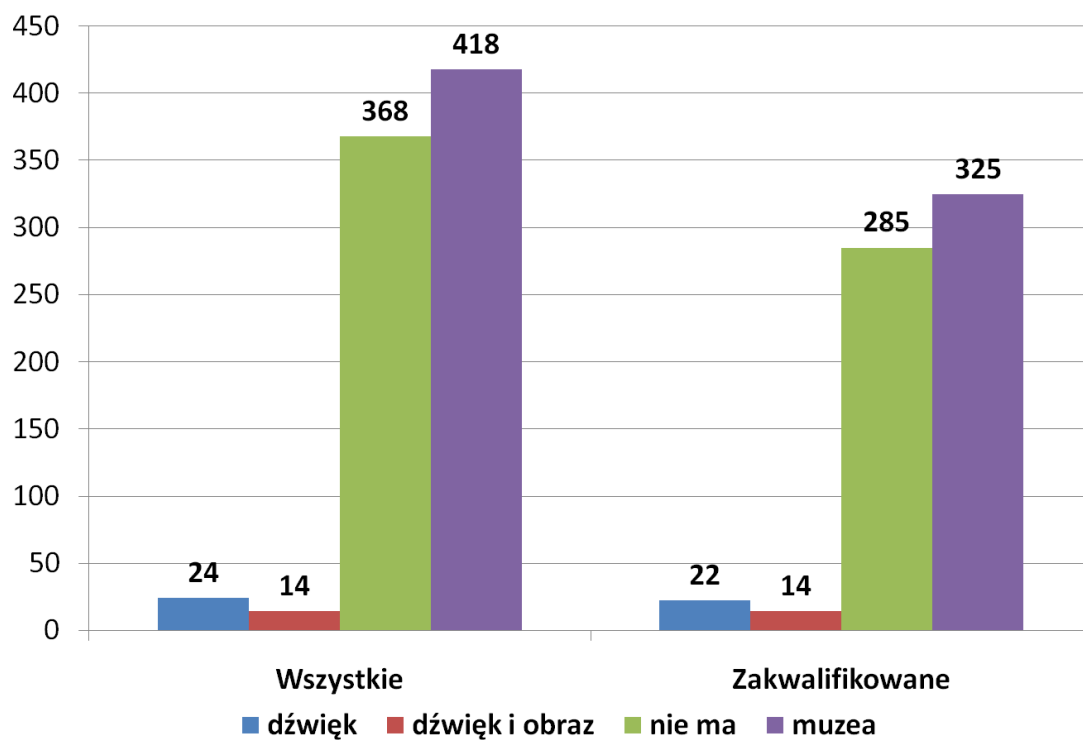
Wykres 34. Pomoce edukacyjne dla grup zorganizowanych

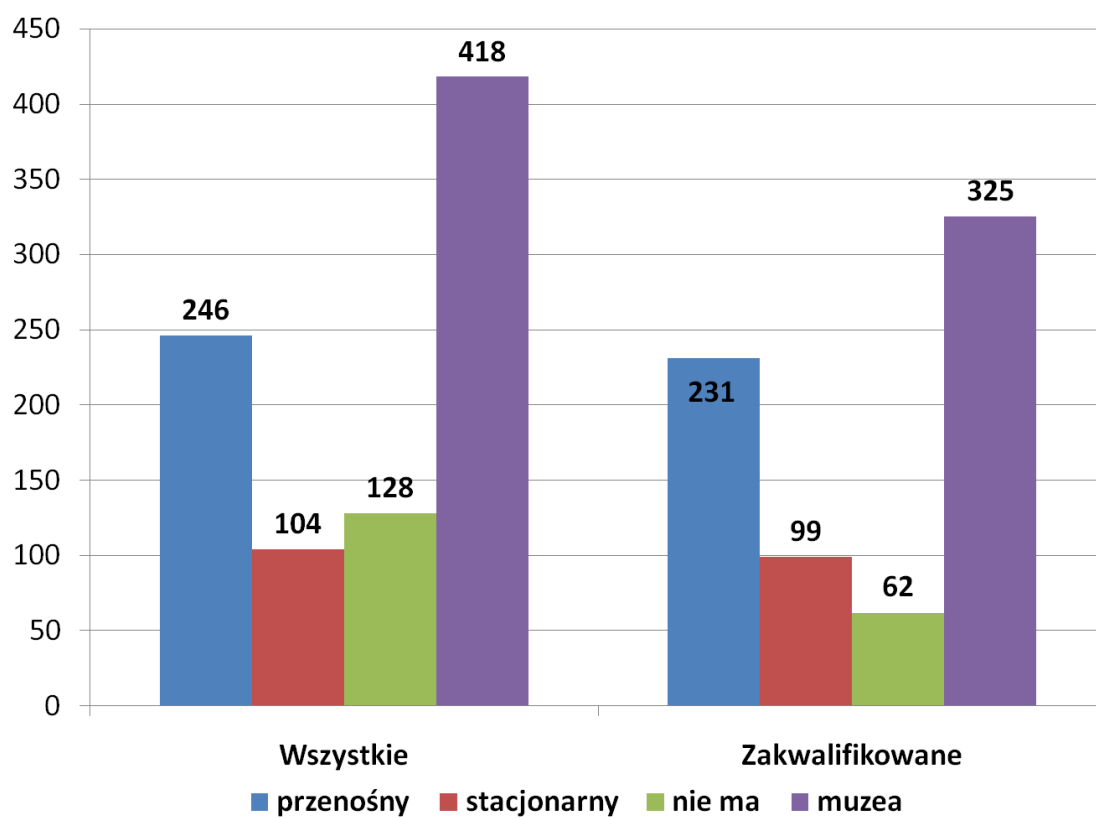
Wykres 35. Pomoce edukacyjne dla widzów indywidualnych

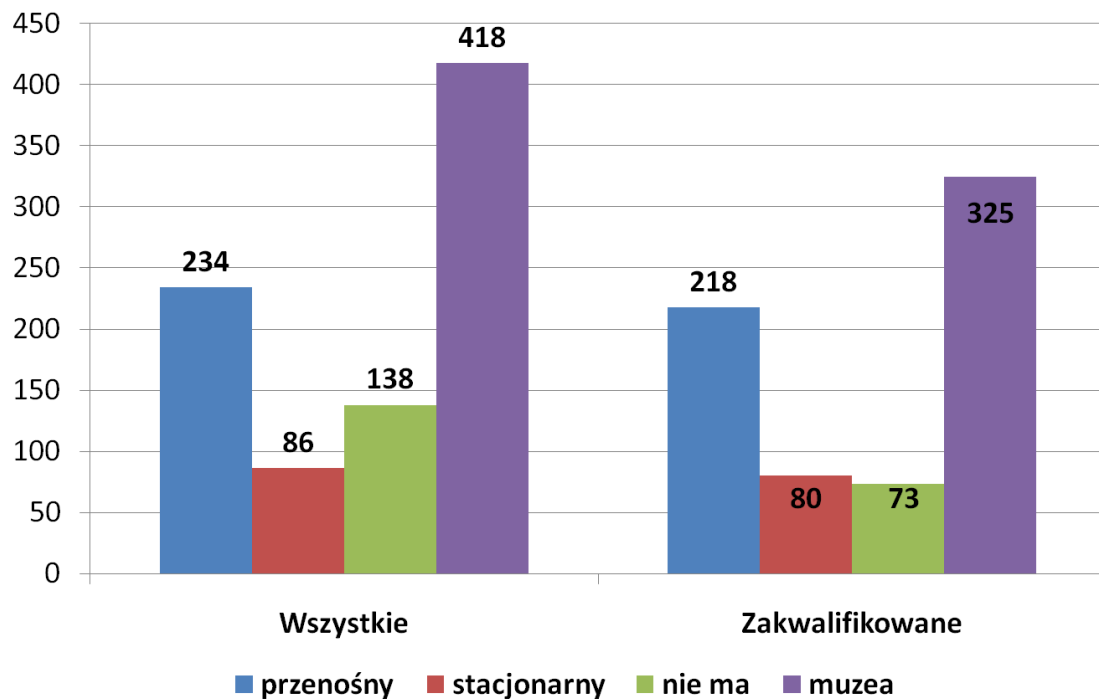
Wykres 36. Wydawnictwa będące efektem działalności edukacyjnej

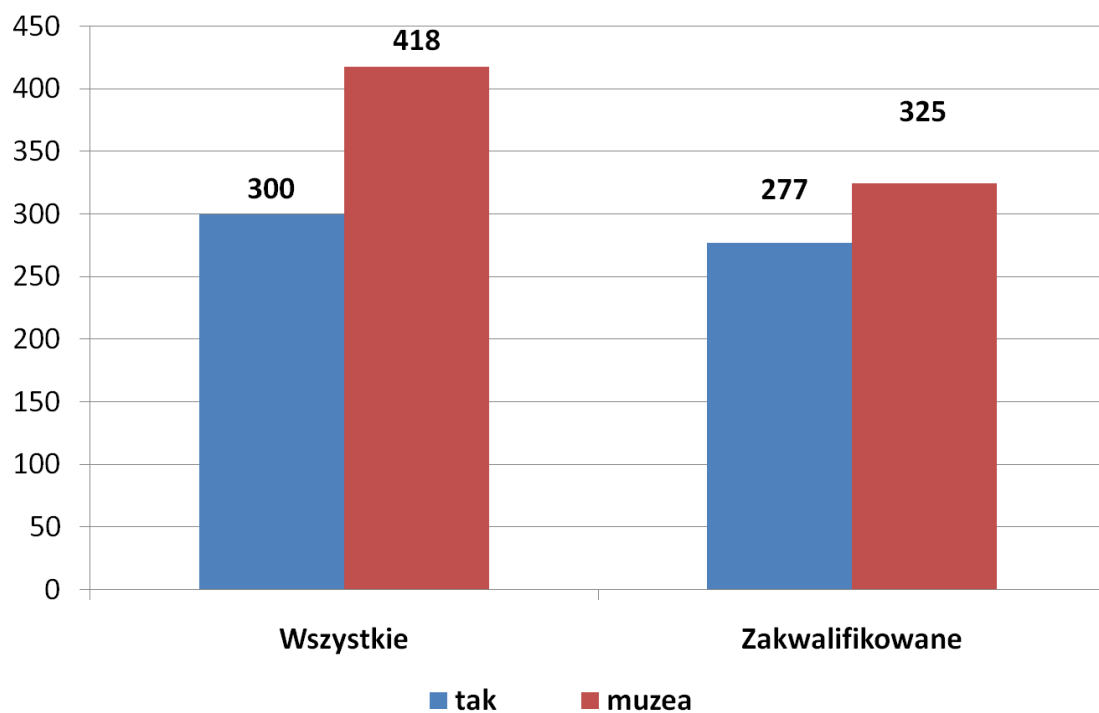
Wykres 37. Audioprzewodnik

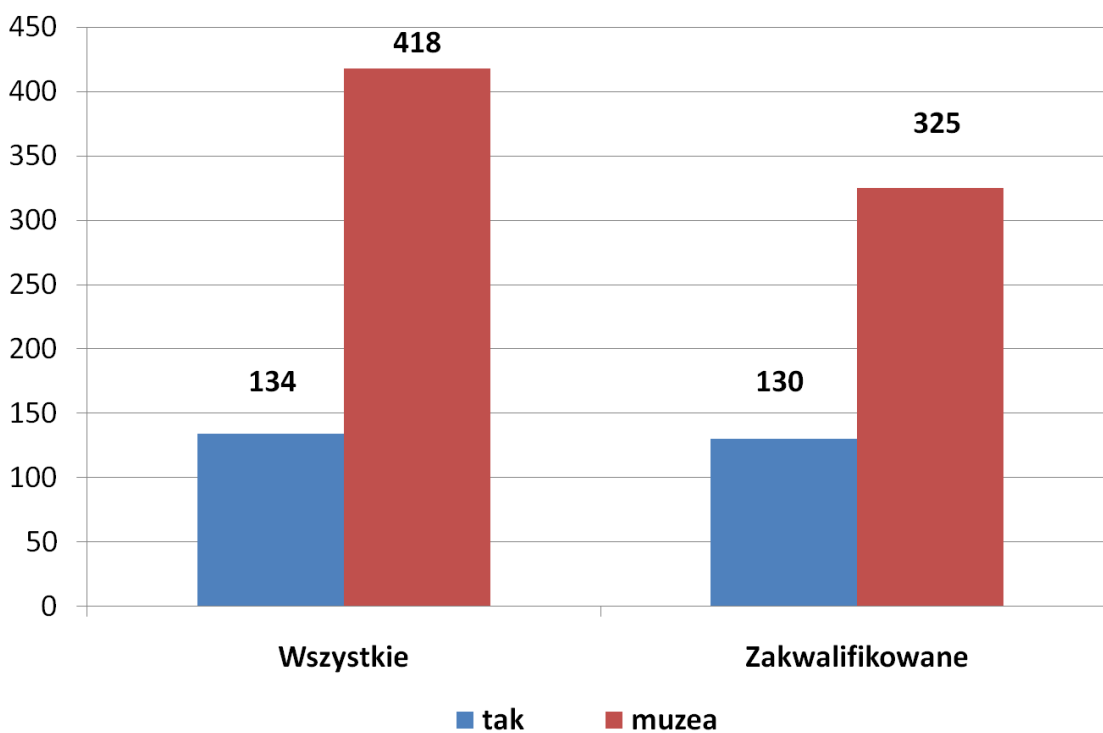
Wykres 38. Sprzęt do prezentacji wizualnej

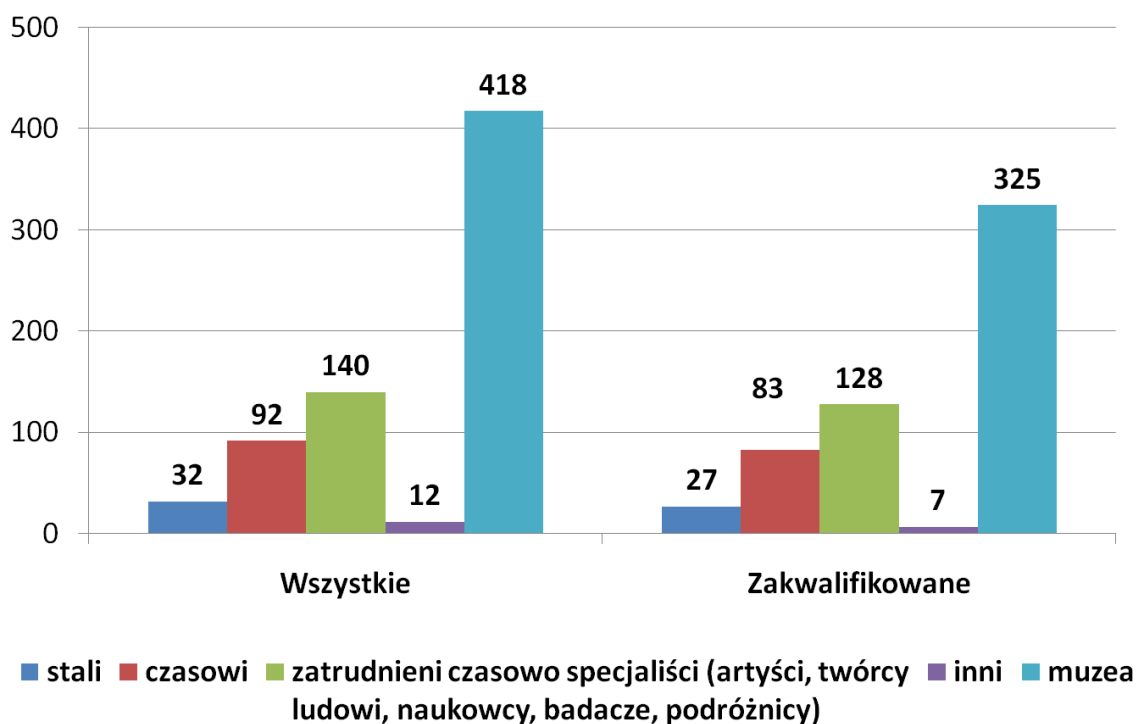
Wykres 39. Sprzęt do prezentacji audio

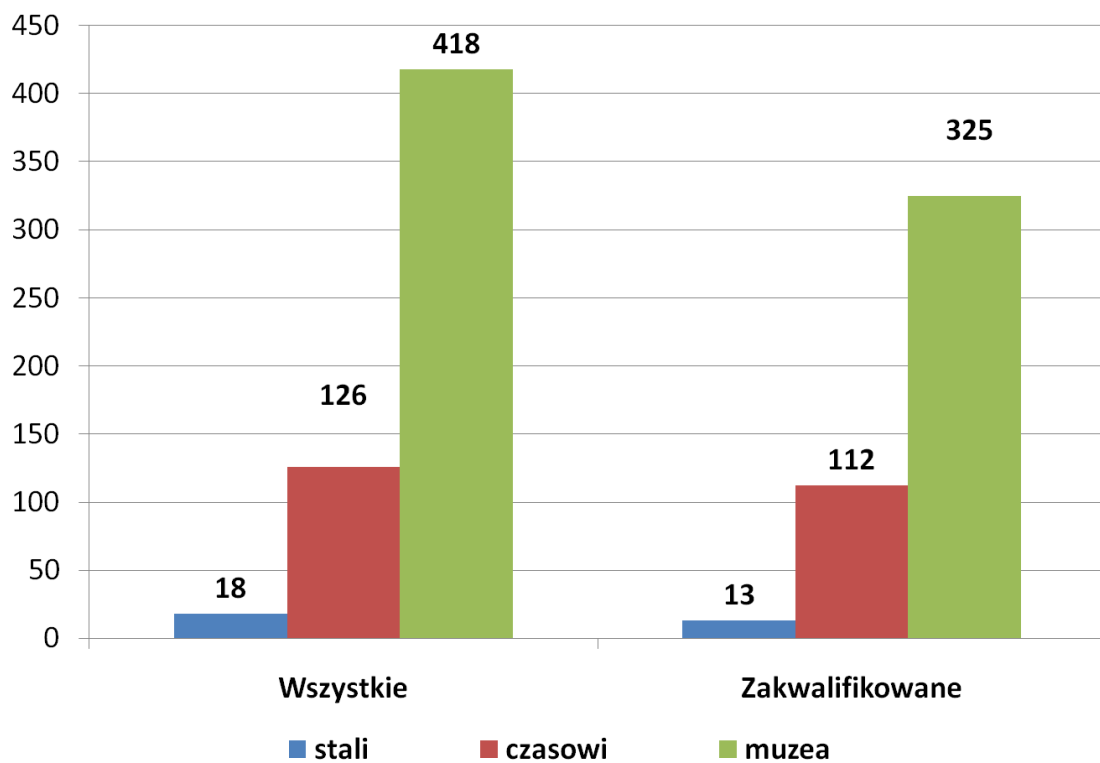
Wykres 40. Pracownicy, którzy działalność edukacyjną mają wpisaną do zakresu obowiązków

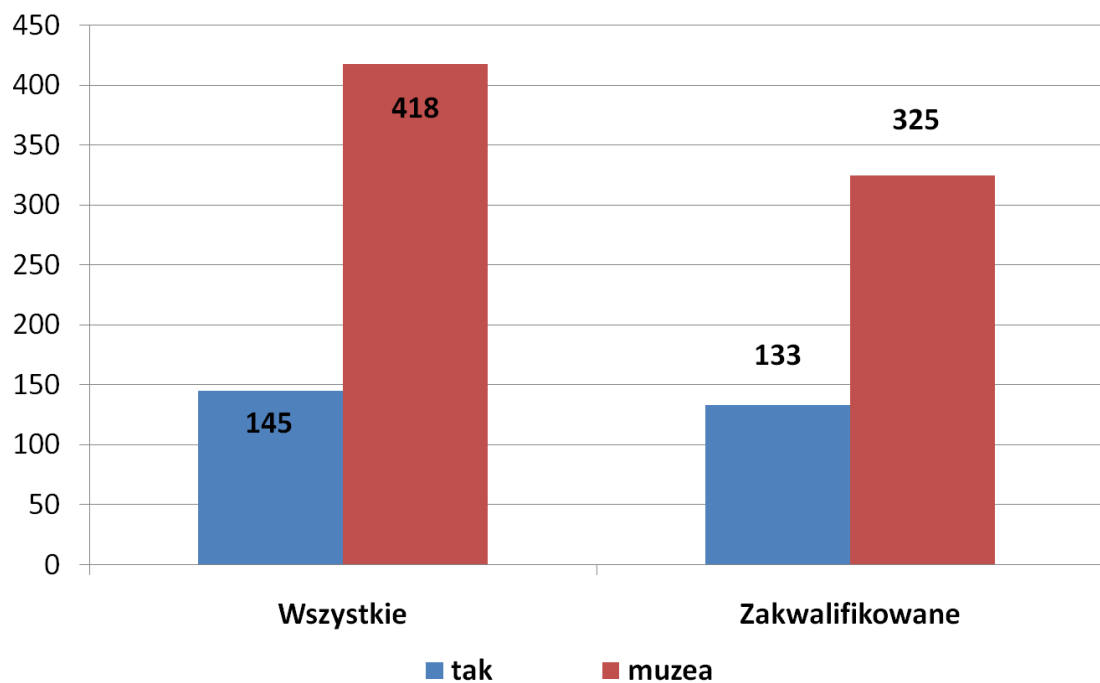
Wykres 41. Pracownicy na etatach edukacyjnych.

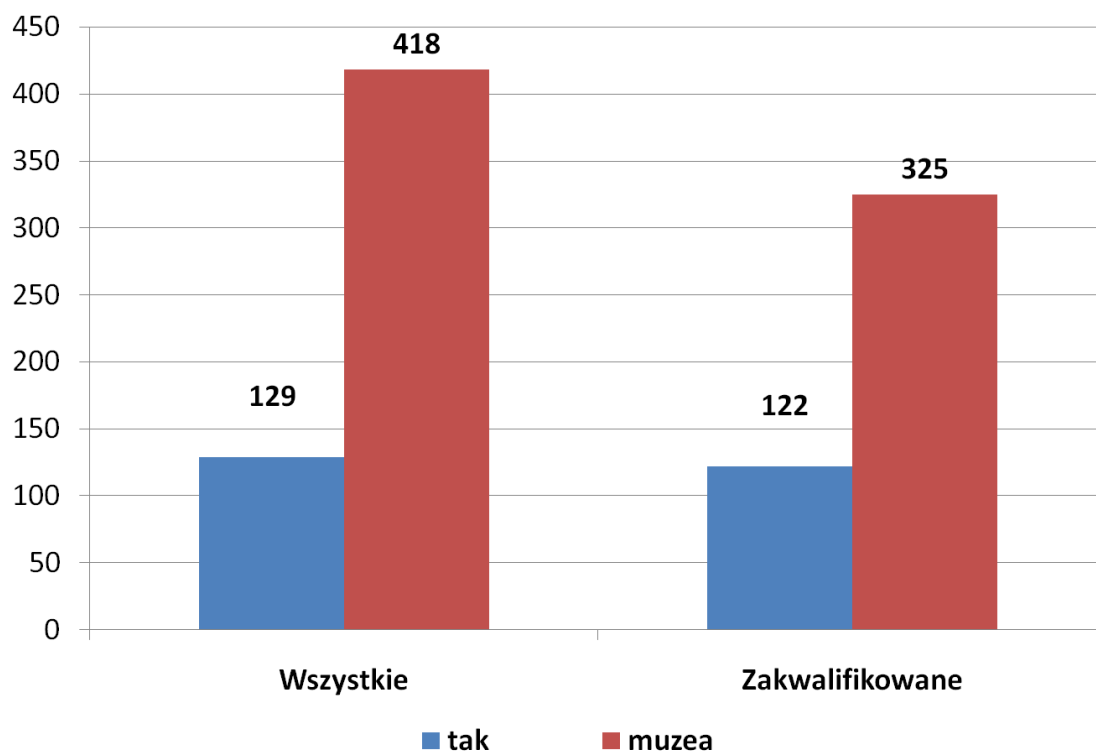
Wykres 42. Współpracownicy na zasadzie umowy o dzieło / zlecenie

Wykres 43. Wolontariusze

Wykres 44. Stażyści odbywający staże o charakterze edukacyjnym na podstawie programów uczelnianych lub instytucjonalnych

Wykres 45. Praktykanci odbywający praktyki pedagogiczne w muzeum

V. ANEKS. WZÓR ANKIETY

ANKIETA

Nazwa muzeum:

Adres:

Telefon:

E-mail:

Osoba udzielająca informacji / źródło informacji:

Osoba ankietująca / koordynująca:

Odpowiedzi prosimy udzielać poprzez podkreślenie lub wpisując w wolne miejsca po dwukropkach.

Prosimy pamiętać, że w ankiecie powinny być informacje dotyczące jednego muzeum (budynku lub przestrzeni) odwiedzanego przez widza.

I. Program edukacyjny

- Orowadzanie grup zorganizowanych
 - jest
 - nie ma
- Orowadzanie widzów indywidualnych
 - jest
 - nie ma
- Stały program lekcji muzealnych dla grup
 - żłobki
 - przedszkola
 - szkoły podstawowe
 - szkoły gimnazjalne
 - szkoły ponadgimnazjalne
 - szkoły gimnazjalne
 - trzeci wiek
 - inne:
 - nie ma
- Stały program lekcji muzealnych dla widzów indywidualnych
 - dzieci do 5 roku życia
 - dzieci 6 - 12 lat
 - młodzież 13 - 18 lat
 - dorośli
 - „trzeci wiek”
 - inne:
 - nie ma
- Stały program warsztatów¹
 - dzieci do 5 roku życia
 - dzieci 6 - 12 lat
 - młodzież 13 - 18 lat
 - dorośli
 - „trzeci wiek”

¹ Nie tylko i wyłącznie warsztaty plastyczne, czy manualne. Pod pojęciem tym należy rozumieć wszystkie te działania edukacyjne, które polegają na interakcji między prowadzącym a uczestnikami oraz między samymi uczestnikami, w których rola prowadzącego jest, jeśli nie srowadzona jedynie do roli moderatora, to przynajmniej mocno ograniczona w stosunku do samodzielnej pracy uczestników.

- inne:
- nie ma
- Stały program prelekcji/wykładów/spotkań²
 - jest
 - nie ma
- Program dla rodzin
 - wykłady/prelekcje/spotkania
 - warsztaty
 - inne:
 - nie ma
- Program dla nauczycieli i innych edukatorów³
 - wykłady/prelekcje/spotkania
 - szkolenia/kursy
 - warsztaty
 - inne:
 - nie ma
- Program dla środowisk szczególnych⁴
 - wykłady/prelekcje/spotkania
 - lekcje muzealne
 - warsztaty
 - inne:
 - nie ma
- Program dla mniejszości etnicznych, narodowościowych i religijnych
 - wykłady/prelekcje/spotkania
 - lekcje muzealne
 - warsztaty
 - inne:
 - nie ma
- Program dla niepełnosprawnych
 - wykłady/prelekcje/spotkania
 - lekcje muzealne
 - szkolenia/kursy
 - warsztaty
 - inne:
 - nie ma
- Program dla określonych grup zawodowych
 - wykłady/prelekcje/spotkania
 - szkolenia/kursy
 - warsztaty
 - inne:
 - nie ma
- Program edukacyjny realizowany poza muzeum⁵
 - wykłady/prelekcje/spotkania

² Wszystkie te działania edukacyjne, które polegają głównie na prezentacji prowadzącego, można powiedzieć, że sytuujące się po przeciwnej stronie osi w stosunku do warsztatów.

³ Szkolenia / kursy należy rozumieć jako z reguły rozłożone w czasie lub bardziej sformalizowane działania edukacyjne w stosunku do wykładów i prelekcji oraz warsztatów.

⁴ Pod pojęciem „szczególne środowiska” mamy na myśli takie grupy jak bezrobotni, więźniowie, wychowankowie domów poprawczych, dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.

⁵ Wszystkie te programy, które prowadzone są przez pracowników lub współpracowników muzeum poza obrębem muzeum, lecz związane są z jego działalnością edukacyjną.

- lekcje muzealne
- szkolenia/kursy
- warsztaty
- inne:
- nie ma
- Program e-learning
 - widzowie indywidualni
 - grupy szkolne
 - nie ma
- Konkursy edukacyjne
 - tak
 - nie
- Wystawy edukacyjne
 - tak
 - nie
- Programy realizowane z innymi instytucjami, które nie należą do systemu edukacji sformalizowanej⁶
 - teatry
 - kina
 - opery
 - ogrody zoologiczne
 - muzea
 - inne:
- Opracowywanie scenariusza (bądź jego niektórych aspektów) ekspozycji (stałej lub czasowej) lub innego rodzaju inicjatyw muzeum pod względem edukacyjnym⁷
 - tak
 - nie
 - inne:
- Badania nad publicznością muzealną
 - tak
 - nie
- Ewaluacja działalności edukacyjnej
 - tak
 - nie
- Konferencje / sesje na temat edukacji
 - tak
 - nie ma
- Program praktyk zawodowych poświęconych edukacji.
 - uczniowie
 - studenci

⁶ Nie należy uwzględniać współpracy, w której dominują działania polegające na obopólnej promocji, lecz takie, których osią są wartości edukacyjne, poszerzające spektrum problematyki poruszanej w trakcie działań edukacyjnych muzeum.

⁷ Chodzi tu o opracowanie, które ma realny wpływ na takie elementy wystawy jak zakres, ilość, miejsce usytuowania w przestrzeni ekspozycji obiektów muzealnych, wygląd, treść i lokalizację podpisów oraz etykiet towarzyszących ekspozycji pod kątem edukacji. Inne programy, to np. badania konserwatorskie lub naukowe, które na etapie projektowania uwzględniają programy, działania i wydawnictwa edukacyjne w przytoczonym we wprowadzeniu do ankiety znaczeniu.

- nauczyciele i inni edukatorzy
- muzealnicy
- inne:
- Uwagi własne do programu edukacyjnego⁸:

II. Infrastruktura muzeum

- Udogodnienie do spożywania posiłków dla grup zorganizowanych⁹.
 - jest
 - nie ma
- Pracownia warsztatowa
 - jest
 - nie ma
- Pracownia komputerowa
 - jest
 - nie ma
- Laboratorium wykorzystywane do celów edukacyjnych
 - jest
 - nie ma
- Biblioteka z czytelnią dostępną dla publiczności
 - jest
 - nie ma
- Fototeka dostępna dla publiczności
 - jest
 - nie ma
- Mediateka/audioteka z czytelnią dostępną dla publiczności
 - jest
 - nie ma
- Sala wykładowa/kinowa/koncertowa
 - jest
 - nie ma
- Pomieszczenie magazynowe / zaplecze do przechowywania materiałów edukacyjnych
 - jest
 - nie ma
- Możliwość przeprowadzenia działań edukacyjnych na wystawie¹⁰.
 - prowizoryczna
 - stała

⁸ Jeżeli w przedstawionych pytaniach nie uwzględniliśmy specyfiki programu edukacyjnego Państwa muzeum prosimy o uwagi.

⁹ Wskazanie powinno określić, czy mamy do czynienia z udogodnieniami, które stworzone zostały z myślą o takiej ich funkcji. Pod pojęciem udogodnienia należy rozumieć takie elementy infrastruktury jak wyodrębnione miejsce przeznaczone do spożywania kanapek i napojów przyniesionych przez grupy, wyposażone w ławki lub stoły z łatwym dostępem do kosza na śmieci i bieżącej wody (toalety).

¹⁰ Określenie prowizoryczna dotyczy wszystkich tych miejsc w przestrzeniach wystawowych muzeum, które wykorzystywane są doraźnie i nie są przeznaczone do działań edukacyjnych, co oznacza, że w przypadku zmiany aranżacji, nowych wystaw itp., mogą one ulec likwidacji ustępując miejsca wystawom. Inaczej mówiąc działania edukacyjne są wobec tych miejsc działaniami wtórnymi. Prymarną rolę odgrywają funkcje wystawowe. Stała możliwość prowadzenia działań na galeriach oznacza, że w przestrzeniach wystaw są miejsca, wyznaczone przede wszystkim na prowadzenie działań edukacyjnych i nie są one likwidowane z powodu niezależnie od edukacji prowadzonej polityki wystawowej, a jeśli są, to tylko wówczas, gdy w zamian wskazywane są miejsca, których priorytetowym przeznaczeniem jest prowadzenie działań edukacyjnych.

- nie ma
- Uwagi własne do infrastruktury muzeum¹¹:

III. Wydawnictwa / materiały / pomoce edukacyjne /sprzęt

- Wydawnictwa edukacyjne dla maluchów do lat 5
 - tradycyjne (papierowe)
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Wydawnictwa edukacyjne dla dzieci 6 – 12 lat
 - tradycyjne (papierowe)
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Wydawnictwa edukacyjne dla młodzieży 13 – 18 lat
 - tradycyjne (papierowe)
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Wydawnictwa edukacyjne dla dorosłych
 - tradycyjne (papierowe)
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Wydawnictwa edukacyjne dla „trzeciego wieku”
 - tradycyjne (papierowe)
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Wydawnictwa dla środowisk szczególnych
 - tradycyjne (papierowe)
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Wydawnictwa dla mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych
 - tradycyjne (papierowe)
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Wydawnictwa dla niepełnosprawnych
 - tradycyjne (papierowe)

¹¹ Jeżeli w przedstawionych pytaniach nie uwzględniliśmy specyfiki infrastruktury Państwa muzeum prosimy o uwagi.

- multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
- e-learning
- nie ma
- Pomoce edukacyjne dla widzów indywidualnych¹²
 - wydawnictwa ulotne
 - rekwizyty
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Pomoce edukacyjne dla grup zorganizowanych
 - wydawnictwa ulotne
 - rekwizyty
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - e-learning
 - nie ma
- Wydawnictwa będące rezultatem działań edukacyjnych
 - tradycyjne (papierowe)
 - multimedia (program komputerowy, nagranie audio, film)
 - nie ma
- Wydawnictwo muzealne poświęcone edukacji i edukacji w muzeach
 - jest
 - nie ma
- Audioprzewodniki
 - dźwięk
 - dźwięk i obraz (palmtopy)
 - nie ma
- Sprzęt do prezentacji wizualnej
 - przenośny
 - stacjonarny
 - nie ma
- Sprzęt do prezentacji audio
 - przenośny
 - stacjonarny
 - nie ma
- Uwagi własne do wydawnictw / materiałów / pomocy edukacyjnych /sprzętu¹³:

IV. Personel

- Pracownicy na etatach edukacyjnych
 - tak

¹² W przypadku wydawnictw, prosimy o uwzględnienie tylko tych, które przygotowywane są na poziomie wydawniczym. Nie należy do nich zaliczać przygotowanych w MS Wordzie i powielanych na ksero ulotek i kart pracy.

¹³ Jeżeli w przedstawionych pytaniach nie uwzględniliśmy specyfiki wydawnictw / materiałów / pomocy edukacyjnych / sprzętu w Państwa muzeum prosimy o uwagi.

- nie ma
- Pracownicy, którzy działalność edukacyjną mają wpisaną do zakresu obowiązków
 - tak
 - nie ma
- Współpracownicy na zasadzie umowy o dzieło / zlecenie
 - stali
 - czasowi
 - zatrudniani czasowo specjaliści (artyści, twórcy ludowi, badacze, podróżnicy)
 - inni:
 - nie ma
- Wolontariusze
 - stali
 - czasowi
 - nie ma
- Stażyści odbywający staże o charakterze edukacyjnym na podstawie programów uczelnianych lub instytucjonalnych.
 - tak
 - nie ma
- Praktykanci odbywający praktyki pedagogiczne w muzeum.
 - tak
 - nie ma
- Uwagi własne do personelu¹⁴:

Opracowanie ankiety:

Marcin Szelaąg, Dział Edukacji, Muzeum Narodowe w Poznaniu

¹⁴ Jeżeli w przedstawionych pytaniach nie uwzględniliśmy specyfiki zatrudnienia w Państwa muzeum prosimy o uwagi.